

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

Кафедра цивільного права № 1

ЗАТВЕРДЖЕНО

рішенням вченої ради

Національного юридичного університету

імені Ярослава Мудрого

(протокол №1 від 2 вересня 2021 р.)

**НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ ПОСІБНИК
ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ ТА ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ**

з навчальної дисципліни

«ДОГОВІРНЕ ПРАВО»

Рівень вищої освіти – перший (бакалаврський) рівень

Ступінь вищої освіти – бакалавр

Галузь знань – 08 «Право»

Спеціальність – 081 «Право»

Курс – 3, семестр – 6

Харків-2021

ЗАВДАННЯ ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ ТА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Тема 1. Договір як економічна категорія, правочин, зобов'язання і джерело права. Свобода договору (Карнаух)

Питання до обговорення

1. Поняття договору: полісемія терміну.
2. Договір як юридична форма економічної транзакції обміну.
3. Договір як регулятор суспільних відносин.
4. Свобода договору, її межі та обмеження. Публічний договір. Договір приєднання. Попередній договір.
5. Свобода договору і норми цивільного законодавства.
6. Класифікації договорів.

Завдання

1. Протягом п'яти років Іванченко на підставі договору оренди проживав у квартирі Климка (орендодавця). Утім одного дня Климко повідомив Іванченка, що має намір продати квартиру Сидоренку. Поміркувавши, Іванченко вирішив, що він настільки звик до зручного району і гарних умов помешкання, що готовий його придбати. Тим паче, що на ринку нерухомості міста зараз украй мало пристойних пропозицій, і навряд чи йому вдасться знайти кращу квартиру. Однак Климко сказав, що він уже знайшов покупця – це брат його дружини, котрий вимушений був переїхати до міста з іншої області. Іванченко вважав, що він, як орендар, має переважне право на придбання квартири. На це Климко зауважив, що в договорі оренди у пункті 9.2 чітко вказано: «Орендар за цим Договором не набуває переважного права на придбання Предмета оренди у разі його продажу. Орендодавець зберігає за собою право вільного вибору покупця». Іванченко вважає таку умову договору нікчемною і має намір оспорити її в суді.

Поміркуйте, що є свобода договору та які її межі. Як свобода договору співвідноситься із нормами ЦК України? Вирішіть спір.

2. Розлучаючись зі своїм чоловіком, Світлана Ільченко звернулася до Адвокатського бюро «Юдекс», щоб отримати кваліфіковану правову допомогу при поділі спільного майна подружжя. Пані Ільченко уклала із Адвокатським бюро договір про надання правової допомоги. Утім, поживши певний час нарізно, пара вирішила не розлучатися. Закономірно, Ільченко більше не потребувала адвокатських послуг, і тому вирішила відмовитися від договору із адвокатським бюро.

Яким же був її подив, коли вона дізналася, що Бюро виставило їй рахунок на 20 тис. грн! Ільченко зажадала пояснень. На це в Бюро їй відповіли, що відповідна сума була передбачена в пункті 3.1 Договору про надання правової допомоги. У цьому пункті буквально зазначається таке: «Бюро має право на додаткову винагороду в розмірі 20 відсотків від вартості майна або коштів, що будуть одержані Клієнткою на підставі судового рішення, мирової угоди, або в разі вирішення спору в будь-який інший законний спосіб (примирення, відмова від позову, одностороння відмова від Договору про надання правової допомоги за ініціативи Клієнтки тощо). При цьому мінімальний розмір такої винагороди становить 20 тис. грн».

Обурена Ільченко має намір оспорити відповідну умову договору в суді.

Оцініть з точки зору принципу свободи договору, чи не перетнуло Адвокатське бюро дозволі межі. Вирішіть спір.

Рекомендовані джерела:

1. Антонюк, Н. О., Гринишин О. А. Кримінально-правова охорона свободи договору : монографія. Київ : Алерта : Правова єдність, 2020. 246 с.
2. Вавженчук, С. До питання класифікації договорів на консенсуальні та реальні договори (частина 2). *Підприємництво, госп-во і право : наук.-практ. госп.-прав. журн.* 2020. N 10. С. 11-15.
3. Вавженчук, С. До питання класифікації договорів на односторонні та взаємні, відплатні й безвідплатні. *Підприємництво, госп-во і право : наук.-практ. госп.-прав. журн.* 2021. N 6. С. 5-10.
4. Вавженчук, С. Я. До питання класифікації договорів на консенсуальні та реальні договори. *Проблеми законності : зб. наук. пр.* 2020. Вип. 148. С. 45-51.
5. Вавженчук, С. Я. Сутність та способи класифікації договорів. *Проблеми законності : зб. наук. пр.* 2019. Вип. 147. С. 58-65.
6. Ладиченко В., Кравцова І. Теоретичні аспекти співвідношення вертикальних обмежень та принципу свободи договору. *Підприємництво, госп-во і право : наук.-практ. госп.-прав. журн.* 2021. N 4. С. 163-170.
7. Мілаш, В. С. Публічні застереження в господарському договорі: вияв договірної свободи чи її деформація. *Підприємництво, госп-во і право : наук.-практ. госп.-прав. журн.* 2018. N 4. С. 96-102.
8. Пилипенко, С. Особливості правового регулювання відносин за договором, укладеним в електронній формі. *Підприємництво, госп-во і право : наук.-практ. госп.-прав. журн.* 2020. N 8. С. 48-53.
9. Процьків Н., Никифорак В. Використання принципу *contra proferentem* у правозастосовній практиці. *Підприємництво, госп-во і право : наук.-практ. госп.-прав. журн.* 2021. N 3. С. 50-53.
10. Харьковская цивилистическая школа: о договоре [Текст] : монография / под общ. ред. И. В. Спасибо-Фатеевой. Харьков : Право, 2017. 576 с.

11. Цивільне право. Особлива частина : курс лекцій / за ред. проф. І.В. Спасибо-Фатєєвої. Харків: ЕКУС, 2022. 640 с.

Теми для самостійної роботи:

1. Як далеко простягається свобода договору?
2. Попередній договір: поняття, юридичні наслідки і відповідальність за невиконання.
3. Використання стандартизованих умов при укладенні договорів: порівняльно-правовий аналіз.

Тема 2. Укладення договору як процес: оферта і акцепт та інші способи укласти договір (Карнаух-Янишен)

Питання до обговорення

1. Момент, із якого договір вважається укладеним
2. Форма договору. Електронні договори.
3. Способи укладення договору.
4. Оферта: поняття і вимоги, яким вона має відповідати.
5. Акцепт: поняття і вимоги, додержання яких необхідне для ефективності акцепту. Запізнілий акцепт.
6. Переддоговірні документи (угода про наміри, меморандум порозуміння, протокол про наміри тощо).
7. Переддоговірна відповідальність. Недобросовісні переговори.

Завдання

1. Між ПрАТ «Напої-постач» (постачальник) і ТОВ «Меркурій» (покупець) було укладено договір поставки напоїв, строк дії якого спливав 31 березня.

1 березня ТОВ «Меркурій» (покупець) отримало листа від ПрАТ «Напої-постач», в якому вказувалося: «що, якщо від покупця не надійде відповідних повідомлень до 31 березня, постачальник буде вважати, що покупець погодився подовжити договір на умовах, наведених у листі». Для ТОВ «Меркурій» умови, викладені у листі, виявилися зовсім неприйнятними і воно навіть не направило ПрАТ «Напої-постач» ніякої відповіді.

10 квітня ПрАТ «Напої-постач» поставило на адресу ТОВ «Меркурій» чергову партію напоїв, проте ТОВ «Меркурій» відмовилося їх приймати й оплачувати, посилаючись на припинення дії договору поставки ще 31 березня.

На яке питання розраховане це завдання? Чи правомірні дії ТОВ «Меркурій»?

2. ТОВ «Мрія» (позивач) звернулося до ТОВ «Простір» (відповідач) з позовною вимогою про відшкодування збитків в сумі 2 млн грн, штрафу в сумі майже 500 тис. грн, пені в сумі 10 тис. гривень. Позивач посилався на порушення відповідачем умов укладеного договору поставки в частині поставки товару в обумовлені сторонами строки. Також, обґрунтовуючи розмір збитків у вигляді додаткових витрат, позивач посилався на те, що внаслідок порушення відповідачем його зобов'язань за договором позивач був вимушений придбати аналогічну кількість товару у інших суб'єктів господарювання (альтернативних постачальників). Відповідач подаючи відзив, зазначив що договір між суб'єктами господарювання не можна вважати укладеним з наступних підстав. На електронну скриньку відповідача надійшов лист від спеціаліста юридичного відділу позивача, в якому містився проект договору поставки, датований 11.08.2022 р., який, до речі, не був підписаний уповноваженою особою позивача. Відповідач роздрукував отриманий проект договору та додаткові угоди до нього, підписав їх, скріпив печаткою, відсканував та надіслав на електронну адресу позивача, а також згодом надіслав поштою на адресу позивача підписані зі свого боку та скріплені печаткою два примірника проекту договору. За умовами договору сторони мали обмінятися оригіналами документів впродовж 15 днів після його підписання. Чого зроблено не було.

Чи був укладений договір поставки? Чи мало місце порушення зобов'язання у даному випадку? Яке рішення мав би прийняти суд?

3. ПАТ «Банк «Інноваційний»» звернулося до суду із позовом до пані Громової, вимагаючи стягнення заборгованості за кредитним договором, процентів річних, неустойки та інфляційних втрат. Банк зазначав, що Громова уклала договір шляхом підписання Заяви-анкети про приєднання до Умов та Правил надання банківських послуг. Тим самим, на думку Банку, вона засвідчила, що відповідна Заява разом з Умовами та Правилами, котрі розміщені на офіційному веб-сайті Банку www.bankinnovatsiy.ua становить собою договір про надання кредитних коштів у вигляді встановленого кредитного ліміту на платіжну картку.

Громова заперечувала проти позову. Вона наполягала на тому, що умови кредитного договору їй не були відомі, адже в Заяві, яку вона підписала, не вказувалася ані процентна ставка за користування кредитом, ані неустойка, ані можливість стягнення інфляційних втрат.

Вирішіть справу. Поясніть особливості укладення договорів в електронній формі. Проаналізуйте судову практику щодо укладення кредитних договорів в електронній формі.

Рекомендовані джерела:

1. Беляневич, О. Актуальні проблеми укладення договорів на торгах (аукціонах). *Право України*. 2022. N 5. С. 21-36 .
2. Вавженчук, С. До питання класифікації договорів на консенсуальні та реальні договори (частина 2). *Підприємництво, госп-во і право : наук.-практ. госп.-прав. журн.* 2020. N 10. С. 11-15.
3. Вавженчук, С. Укладення договору про публічні закупівлі: динаміка законодавства та проблеми правозастосування. *Підприємництво, госп-во і право : наук.-практ. госп.-прав. журн.* 2019. N 6. С. 6-11.
4. Міловська, Н. Електронна форма укладення договорів страхування. *Підприємництво, госп-во і право : наук.-практ. госп.-прав. журн.* 2020. N 11. - С. 34-41.
5. Мороз, О. В. Акцепт як стадія укладення цивільно-правового договору. *Право та інновації*. 2020. N 2. С. 45-49.
6. Мороз, О. В. Пропозиція укласти цивільно-правовий договір. *Право та інновації*. 2019. N 2. С. 83-88.
7. Пархоменко, А. Електронна реальність : [Доведення реальності укладення електронного договору в суді]. *Юрид. практика : газ. укр. юристов*. 2021. N 23/24(15 червня). С. 21.
8. Товкун І., Зал. Д. Укладення договору поставки у спрощеній формі: на матеріалах судової практики. *Підприємництво, госп-во і право : наук.-практ. госп.-прав. журн.* 2021. N 5. С. 40-44.
9. Філатова, Н. Ю. Правочини з використанням електронної форми представлення інформації. *Проблеми законності : зб. наук. пр.* 2017. Вип. 136. С. 40-55.
10. Філатова, Н. Ю. Регулювання особливостей укладення електронних договорів: порівняльно-правовий аналіз. *Проблеми законності : зб. наук. пр.* 2017. Вип. 139. С. 63-77.
11. Фісун, В. Укладення виконавчим органом юридичної особи правочинів з дефектом повноважень: як мінімізувати ризики? *Юридична газета*. 2021. N 6(23 березня). С. 26-27.
12. Щербина В., Боднар Т. Особливості укладання господарських договорів щодо державного майна. *Право України*. 2022. N 5. С. 9-20.

Теми для самостійної роботи

1. Проблема переддоговірної відповідальності в доктрині і судовій практиці.
2. Специфіка укладення договорів в електронній формі.
3. Смарт-контракти: що чекає на договірне право в майбутньому?

4. Юридичне значення переддоговірних документів.

Тема 3. Юридична сила договору: дійсність-недійсність-неукладеність

(Карнаух)

Питання до обговорення

1. Відмінність між неукладеним і недійсним договором.
2. Вимоги, додержання яких є необхідним для дійсності договору.
3. Оспорювані і нікчемні договори.
4. Підстави визнання договору недійсним:
 - (а) вади форми
 - (б) вади волі
 - (с) вади змісту
5. Наслідки визнання договору недійсним

Завдання

1. У п'ятнадцятилітнього студента професійно-технічного училища Андрія Івасенка була платіжна картка від ПАТ «КрилатБанк», на яку він отримував стипендію. Банк установив кредитний ліміт на цю картку в розмірі 2 000 грн. Одного разу, керований бажанням козирнути перед дівчиною, він забрів до недешевого ресторану, де йому й довелося до решти вичерпати кредитні можливості своєї студентської картки. Та згодом Андрій забув про борг і той мало-помалу обростав процентами, штрафними санкціями й іншими нарахуваннями, аж поки через два з половиною роки Банк не звернувся до суду із позовом до Андрія, у якому вимагав повернення 23 000 грн, які включали тіло кредиту і всі нарахування на нього. Батьки Андрія подали зустрічний позов, у якому вимагали визнати кредитний договір недійсним. Свою вимогу батьки обґрунтовували тим, що вони не давали згоди на укладення сином кредитного договору.

Вирішіть справу. Знайдіть схожі справи в судовій практиці, проаналізуйте аргументи судів у цих справах і використайте їх у своєму розв'язку (із обов'язковим посиланням).

2. До суду звернувся пан Твердохліб із вимогою визнати недійсним договір оренди належної йому земельної ділянки, начебто укладений поміж ним та ТОВ «Полтавські олії». Пан Твердохліб наполягав на тому, що жодних договорів із ТОВ він не підписував, і якщо такі договори й існують, то вони були підписані кимось іншим. Під час розгляду справи в суді слова

Твердохліба підтвердила почеркознавча експертиза – підпис дійсно був виконаний іншою особою.

Заперечуючи проти позову, ТОВ посилалося, по-перше на те, що в один день відбувалося підписання багатьох договорів оренди з мешканцями одного села, і, ймовірно, замість Твердохліба підпис поставив його сусід. Але, що більш важливо, Твердохліб протягом шести років дії договору отримував орендну плату за свою ділянку. При цьому він щоразу, отримуючи оплату, розписувався у документі, який мав назву «Відомість щодо виплати орендної плати за землю», а тому він не міг не розуміти, за що саме отримує кошти. Таким чином, вважає товариство, навіть якщо замість Твердохліба договір і підписав його односельчанин, Твердохліб пост-фактум визнав юридичну силу цього договору для себе.

Вирішіть спір. Надайте ретельну оцінку аргументам кожної сторони.

3. Вироком суду Грищука було визнано винним у скоєнні злочину, передбаченого статтею 191 КК України «Привласнення, розтрата майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем». Потерпілою стороною в кримінальному провадженні було визнано АТ «Банк Інвест-Капітал», коштами якого незаконно заволодів Грищук.

01 жовтня 2021 року суд видав виконавчий лист про стягнення з Грищука на користь АТ «Банк Інвест-Капітал» суми коштів в розмірі 2 млн грн. 15 листопада того ж року державна виконавча служба відкрила виконавче провадження.

Однак, згодом 10 грудня 2021 року Грищук уклав кілька договорів дарування, за якими передав свою квартиру, будинок, земельну ділянку й автомобіль у власність двом своїм синам.

АТ «Банк Інвест-Капітал» звернувся до суду з вимогою визнати зазначені договори дарування недійсними, оскільки вони унеможливають виконання судового вироку в частині стягнення збитків, завданих Банку.

Вирішіть справу. Поясніть, що таке фродаторний правочин, і чи (чим) він відрізняється від фіктивного або удаваного правочину.

4. Підприємець Олешко хотів придбати квартиру, однак, оскільки через підприємницьку діяльність «на ньому» було багато кредитів, він попросив брата своєї дружини, Андрієнка, формально виступити покупцем у договорі, і оформити квартиру на себе. Андрієнко погодився. Договір із продавцем було укладено і того ж дня Андрієнко видав довіреність на ім'я дружини Олешка, в якій уповноважив її вчиняти будь-які юридичні дії щодо квартири.

Перший час все, здавалося, було добре, аж доки через пів року Олешко не дізнався, що Андрієнко скасував довіреність і виставив квартиру на продаж.

На телефонні дзвінки Андрієнко не відповідав і уникав будь-яких контактів з Олешком.

Олешко звернувся до суду із вимогою визнати договір купівлі-продажу квартири удаваним в частині зазначення покупцем Андрієнка, і визнати його покупцем за відповідним договором і одночасно з цим визнати за ним право власності на спірну квартиру.

Як суд має вирішити справу? Чи може спірний договір бути визнаний недійсним, і якщо так на якій підставі?

Рекомендовані джерела:

1. Алексій, Р. В. Правочин з вадами волі: проблеми теорії та практики [Текст] : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03 - Цивільне право і цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право / Р. В. Алексій ; наук. кер. О. Я. Рогач ; офіц. опон.: О. О. Кармаза, Х. З. Піцик ; Ун-т Короля Данила. Івано-Франківськ, 2019. - 18 с.

2. Бондаренко, Т. Огляд судової практики щодо визнання недійсними правочинів з нерухомим майном. *Юридична газета*. 2019. N 32(13 серпня). С. 16-17.

3. Короєд, С. О. Визнання недійсним договору відчуження нерухомого майна (без застосування реституції) як ефективний спосіб захисту права власності на нього. *Держава і право : Юридичні і політичні науки : зб. наук. пр.* 2019. Вип. 86. С. 96-105.

4. Короєд, С. О. Недійсність правочину щодо майнових прав дитини, вчиненого без дозволу органу опіки та піклування. *Судова апеляція*. 2019. N 1. С. 97-105 .

5. Короєд, С. О. Правова природа заяви про визнання недійсним пов'язаного з предметом спору правочину в цивільному процесі. *Держава і право. Юридичні і політичні науки : зб. наук. пр.* 2021. Вип. 90. С. 30-40.

6. Морозов, Є. Правочин, вчинений під впливом обману. *Юридичний вісник України*. 2020. N 16/17(24 квітня-7 травня). С. 22.

7. Навальнєва, Н. Конфіскаційні санкції в цивільному праві за вчинення недійсного правочину. *Підприємництво, госп-во і право : наук.-практ. госп.-прав. журн.* 2019. N 8. С. 21-25.

8. Недійсність правочинів. Коментар судової практики / за ред. І.В. Спасибо-Фатеевої. Харків: Право, 2018. 264 с.

9. Подоляк, С. А. Недійсний та неукладений господарський договір: правові підстави та наслідки. Київ : Ліра-К, 2012. 214 с.

10. Поляков, Р. Характеристика інституту визнання правочинів недійсними у процедурі банкрутства в Україні. *Право України*. 2022. N 1. С. 203-213 .

11. Таш'ян, Р. Доктрина "culpa in contrahendo" в ученні про недійсність правочинів. *Підприємництво, госп-во і право : наук.-практ. госп.-прав. журн.* 2021. N 1. С. 36-40.

12. Ткачук, А. В. Співвідношення зобов'язальних способів захисту цивільних права (реституція та кондикція). *Науковий вісник публічного та приватного права : Зб. наук. пр.* Київ : Наук.-дослід. ін-т публ. права, 2022. Вип. 1. С. 49-54.

13. Трубаков, Є. Генеза вчення про неукладений договір. *Jurnal juridic national: Teorie si practica.* 2014. N 6(10). С. 149-152.

Теми для самостійної роботи

1. Концепція фраздаторного правочину в доктрині і практиці Верховного Суду.
2. Обман як підстава недійсності договору: аналіз судової практики.
3. Укладення договору під впливом тяжкої обставини: українська практика на тлі порівняльного аналізу.

Тема 4. Зміст договору та його тлумачення. Сторони договору та юридичні ефекти договору для третіх осіб (Казанцев)

Питання для обговорення

1. Зміст договору. Види істотних умов договору.
2. Тлумачення змісту договору: підстави, суб'єкти, правила, рівні.
3. Некодифіковані рівні тлумачення договору: доктрини та сутність.
4. Сучасний стан судової практики тлумачення змісту договору.
5. Сторони (контрагенти) та учасники договору: розмежування застосування термінів.
6. Участь третіх осіб у договірних зобов'язаннях.

Завдання

1. У березні 2022 року Іванчук уклав з Петренком договір позики на суму 1 000 000 грн. Договір передбачав, що у разі повернення позичальником боргу до 01 травня 2022 року, договір позики є безпроцентним, а у разі повернення позики після 01 травня 2022 року, Петренко сплачує на користь Іванчука 2 % від суми неповерненої позики за кожен день.

01 серпня 2022 року Іванчук перерахував на рахунок Петренка 600 000 грн. 01 вересня 2022 року Іванчук приніс Петренкові 10 000 доларів США готівкою у рахунок повернення боргу за договором позики. Петренко прийняти 10 000 доларів США відмовився та вимагав сплати 400 000 грн. та процентів з 01 травня 2022 року. Іванчук вважав, що 10 000 доларів США становлять еквівалент 400 000 грн. за офіційним курсом та відмова Петренка у їх прийнятті є неправомірною.

01 жовтня 2022 року Петренко звернувся до суду з вимогою стягнути з Іванчука 400 000 грн. та 3 060 000 грн. процентів від суми позики.

Іванчук проти позову заперечував, вважав, що:

- по-перше, договір не містив визначеного строку виконання, а вимога від Петренка про повернення позики не надходила;
- по-друге, частину позики Іванчук перерахував Петренкові 01 серпня 2022 р., а решту передав 01 вересня 2022 р. в іноземній валюті, відмова Петренка прийняти виконання неправомірна і це має бути враховано при розрахунках;
- по-третє, 2 % від суми неповерненої позики за кожен день є неустойкою у вигляді пені за несвоєчасне повернення боргу, а тому є підстави для зменшення розміру неустойки, оскільки вона значно перевищує не тільки розмір збитків, а і розмір самої позики. Вважаючи, що неустойка не може бути джерелом збагачення для кредитора, Іванчук подав до суду заяву про зменшення розміру пені до подвійної облікової ставки Національного банку України, що діяла у період, за який сплачується пеня, на підставі ч. 3 ст. 551 ЦК та ст. 3 Закону України «Про відповідальність за несвоєчасне виконання грошових зобов'язань».

*Вирішіть спір. Поясніть правила тлумачення змісту договору. Чи можна на Вашу думку при вирішенні спору застосувати доктрину *non concedit venire contra factum proprium*?*

2. Приватне акціонерне товариство «Монтана» (далі – ПАТ) та Товариство з обмеженою відповідальністю «Арканзас» (далі – ТОВ) у січні 2022 року уклали договір купівлі-продажу верстатів с ЧПК німецького виробництва за ціною 6 300 000 грн. На початку березня того ж року ПАТ і ТОВ уклали договір про розірвання договору купівлі-продажу у зв'язку з істотною зміною обставин. Цей договір передбачав повернення верстатів с ЧПК німецького виробництва покупцем (ТОВ) продавцеві (ПАТ), а у разі неможливості – відшкодування продавцеві їхньої вартості.

Наприкінці березня того ж року верстати с ЧПК та все майно, що належало ТОВ, було знищено через ракетний обстріл.

22 квітня 2022 року на рахунок ПАТ надійшли 6 000 000 грн. від ТОВ «Дакота» з призначенням платежу «відшкодування продавцеві вартості верстатів с ЧПК німецького виробництва покупцем ТОВ «Арканзас». Вважаючи, що між ПАТ та ТОВ «Дакота» відсутні будь-які цивільно-правові відносини, ПАТ повернула 6 000 000 грн. ТОВ «Дакота».

10 серпня 2022 року ПАТ звернулося до суду з позовом до ТОВ про зобов'язання відшкодувати вартість безпідставно набутого майна в розмірі 6 300 000 грн. відповідно до статей 1212, 1213 ЦК, з врахуванням індексу інфляції та з нарахуванням 3 % річних. Позовна заява мотивована тим, що у зв'язку з розірванням договору купівлі-продажу правова підстава набуття майна ТОВ відпала, а у зв'язку з неможливістю повернути майно через його

знищення, відповідач зобов'язаний повернути вартість цього майна відповідно до положень ст. 1212 та ч. 2 ст. 1213 ЦК.

Вирішіть спір. Чи відбулася заміна боржника у зобов'язанні? Поясніть різницю між заміною боржника у зобов'язанні та покладенням виконання зобов'язання боржником на третю особу.

3. 01 лютого 2022 року Сидоренко і Іванчук уклали договір купівлі-продажу дрону DJI Phantom 4, за яким Іванчук (покупець) був зобов'язаний щонеділі надавати можливість користуватися дроном Шмулевич - бабусі Сидоренка. Найближчої неділі, 06 лютого 2022 року Шмулевич завітала до Іванчука та забрала в нього дрон, який повернула того ж вечора. Так вона робила протягом ще двох тижнів.

21 лютого Сидоренко записався до лав ТРО і вони з Іванчуком вирішили розірвати договір купівлі-продажу дрону з поверненням його Сидоренкові для цілей використання у справі оборони міста. Дрон було повернено Сидоренкові.

Коли 27 лютого Шмулевич, як завжди, завітала до Іванчука, він її повідомив, що дрону в нього більше немає, та надати його він не може.

Шмулевич звернулася до адвоката із запитанням, які в неї шанси продовжувати користуватися пристроєм щонеділі, як вона вже звикла.

Поясніть юридичні ефекти договору, укладеного на користь третьої особи. Надайте консультацію Шмулевич.

Рекомендовані джерела

1. Давидова І.В. До питання тлумачення змісту договору // URL: <http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/9104/22-25.pdf.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

2. Коструба А. В. Формула тлумачення змісту договору: приватно-правові аспекти правозастосування // Зобов'язальні відносини в аспекті рекодифікації Цивільного кодексу України: перспективи правового регулювання. Зб. наук. праць. Матеріали Всеукраїнської наук.-практ. конф. (м. Київ, 22 листопада 2021 року). /за.заг.ред. О.В. Скрипнюка, Н.М. Прахоменко, А.Ю. Бабаскіна, М.В. Венецької, П.С. Демченка. Київ: Інтерсервіс, 2022 р., с. 13-18

3. Кузьмич О. Правові аспекти участі третіх осіб у виконанні обов'язку замість боржника у власному інтересі (частина 3 статті 528 ЦК України) // Підприємництво, господарство і право, 2017 р. № 12 / URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2017/12/10.pdf>

4. Романюк Я.М. Невизначеність умов договору як підстава для його тлумачення // Підприємництво, господарство і право, 2016 р. № 12 / URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2016/12/7.pdf>

5. Романюк Я.М. Загальні положення тлумачення договорів у цивільному праві України // Право України, 2017 р. № 2 https://rd.ua/storage/attachments/Романюк_2017_Загальні%20положення%20тлумачення%20договорів%20у%20цивільному%20праві%20України.pdf
6. Свиридюк С.М. Виникнення прав третьої особи, на користь якої укладений договір // Науковий огляд, 2017 р. № 10 (42). URL: <https://oaji.net/articles/2017/797-1513962946.pdf>
7. Слома В.М. Участь третіх осіб у забезпеченні виконання зобов'язання // Jurnalul juridic național: teorie și practică, 2019 р. № 9. URL: <http://www.jurnaluljuridic.in.ua/archive/2019/5/23.pdf>
8. Слома В. М. Зобов'язання з множинністю суб'єктів у цивільному праві України : дис. ... д-ра юр. наук : 12.00.03. Тернопіль : ЗУНУ, 2020. 490 с.
9. Сисуєв Сергій Щодо принципу *Contra Proferentem* у новому Цивільному кодексі України // Юридична газета. 01 лютого 2021 № . URL: <https://yur-gazeta.com/publications/practice/civilne-pravo/shchodo-principu-contra-proferentem-u-novomu-civilnomu-kodeksi-ukrayini.html>
10. Яценко В.А. Принципи та правила тлумачення договору. Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ, 2017 № 1. URL: https://www.lvduvs.edu.ua/documents_pdf/visnyky/nvsv/01_2017/14.pdf
11. Постанова ВС України у справі № 463/3605/16-ц від 03.04.2019 // URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/80980391>
12. Постанова ВС України у справі № 910/16011/17 від 02.05.2018 // URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/73761508>
13. Постанова ВС України у справі № 908/710/18 від 26.02.2019 // URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/80417749>
14. Постанова ВС України у справі № 175/884/17-ц від 06.11.2020 // URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/92731803>
15. Постанова ВС України у справі № 910/9525/19 від 18.03.2021 // URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/95615756>
16. Виконання зобов'язань у практиці Верховного суду. Презентація // URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/file_3.pdf
17. Тлумачення договору у практиці Верховного суду. Презентація. URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/2022_prezent/2022_09_30_prezent_Pogrubnuj_tlym_dogov.pdf

Теми для самостійної роботи:

1. Застосування доктрини *Contra proferentem* при тлумаченні змісту договорів.
2. Особливості виконання договору на користь третьої особи.
3. Форми участі третіх осіб у забезпеченні виконання зобов'язання.
4. Зобов'язання з множинністю суб'єктів.

Тема 5. Виконання зобов'язань за договором (Казанцев)

Питання до обговорення

1. Поняття і загальна характеристика виконання зобов'язання.
2. Проблематика визначення юридичної сутності дій по виконанню зобов'язань.
3. Принципи виконання договірною зобов'язання.
4. Предмет виконання договірною зобов'язання.
5. Спосіб виконання зобов'язання.
6. Особливості виконання грошових зобов'язань.
7. Строк виконання зобов'язання.
8. Підтвердження виконання зобов'язання.

Завдання

1. Онупрієнко, мандруючи просторами Інтернету, на сайті «Дари лісів» помітив у вересні 2022 р. нову потужну модель сушильної камери для грибів. Оскільки цієї осені врожай грибів був вражаючим, він вирішив придбати апарат.

Зателефонувавши за вказаним на сайті телефоном, Онупрієнко отримав консультацію менеджера та замовив доставку сушильної камери «Новою Поштою» додому. Йому було запропоновано сплатити її ціну на рахунок ФОП Олексієнко. Наступного дня Онупрієнко сплатив 5500 грн. та став очікувати на покупку. Не дочекавшись протягом тижня доставки, він звернувся до сусіда — адвоката за порадою. Адвокат, вислухавши сусіда, вказав, що продавець цілком правий, бо сторони в договорі не домовились про строк передання товару покупцеві та на підставі ст. 663 ЦК України запропонував звернутися з вимогою до продавця, надіславши тому електронного листа. Онупрієнко так і зробив. Але товару так і не дочекався. Згодом, за місяць з'ясувалося, що лист не був відправлений через збій електропостачання та залишився у папці «Вихідні повідомлення». Адвокат знову прийшов на допомогу, порадивши надіслати нового листа продавцеві.

Оцініть доводи адвоката. Чи належним чином діяв продавець? Чи є підстави для Онупрієнка відмовитися від договору та вимагати повернення сплачених грошей, оскільки сезон грибів вже закінчився та апарат став непотрібним.

2. Михайлюк замовив відомому автору дизайнів інтер'єрів Никитюку авторський проект дизайну свого будинку, який він збирався побудувати. В договорі був вказаний термін подання готового проекту — 1 вересня 2022

року, який співпадав з очікуваним за договором з будівельним підрядником ТОВ «Спецбуд» терміном закінчення будівництва. 15 травня 2022 року Никитюк передав Михайлику проект дизайнерського інтер'єру та вимагав сплати винагороди. Але виявилось, що місяць тому недобудований будинок згорів. Михайлюк від прийому і оплати проекту відмовився.

Чи правомірна відмова Михайлюка від дострокового прийняття виконаного проекту?

Чи може Никитюк вимагати дострокової виплати винагороди в разі подання проекту раніше терміну, зазначеного в договорі?

Чи може Никитюк передати свої обов'язки щодо створення проекту іншому дизайнеру? Як слід кваліфікувати таку передачу? Чи зобов'язаний буде Михайлик погодитися з такою заміною?

3. Між забудовником і будівельною організацією був укладений договір, згідно з яким будівельна організація зобов'язувалася зробити фундамент і звести цокольний поверх багатоквартирного житлового будинку не пізніше 1 листопада, а забудовник зобов'язаний був надати всі необхідні матеріали і забезпечити своєчасне фінансування будівельних робіт. Будівельна організація своєчасно приступила до виконання робіт і здійснювала їх згідно з графіком, проте через місяць після їх початку змушена була всі роботи призупинити у зв'язку з тим, що замовник (збудовник) припинив фінансування і затримував поставку будівельних матеріалів.

Замовник звернувся до будівельної організації з проханням продовжити роботи, обіцяючи відновити фінансування не пізніше ніж через місяць. Коли будівельники відповіли відмовою, замовник оголосив про розірвання договору і запросив іншу фірму для завершення робіт, віднісши всі витрати на підрядника.

Чи вправі будівельна організація призупинити виконання обумовлених договором робіт при наявності описаних в задачі обставин? Чи правомірні дії забудовника?

Рекомендовані джерела:

1. Боднар Т.В. Виконання договірних зобов'язань в цивільному праві: Монографія. – К.: Юрінком Інтер, 2005. – 272 с.

2. Бабич І.Г. Належне виконання зобов'язання і принцип справедливості/
// Часопис Цивілістики № 16 2021 р. URL:
<http://clj.nuoua.od.ua/archive/16/7.pdf>

3. Виконання зобов'язань у практиці Верховного суду. Презентація // URL:

https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/file_3.pdf

4. Виконання зобов'язань. Забезпечення виконання зобов'язань // Презентація. URL: <https://naurok.com.ua/prezentaciya-na-temu-vikonannya-zobov-yazan-zabezpechennya-vikonannya-zobov-yazan-253232.html>

5. Гринько Р.В. Деякі питання про виконання цивільно-правового зобов'язання // Часопис Цивілістики № 21 2020 р. URL: <http://www.clj.nuoua.od.ua/archive/21/10.pdf>

6. Коструба А.В. Виконання зобов'язань як правоприпиняючий юридичний факт у зобов'язальній сфері // URL: <https://hal.archives-ouvertes.fr/hal-02461898/document>

7. Крат В.І. Еквівалент ціни договору в іноземній валюті: нетипові правила визначення // Мала енциклопедія нотаріуса. – 2011. – № 1 (55). – С. 125 – 130.

8. Крат В.І. Підтвердження виконання зобов'язання // Юридичний журнал. – 2012. – № 2 (116). – С. 22 – 25.

9. Печеный О. П. Задачи юридической науки в формировании принципов исполнения обязательств. Актуальні проблеми юридичної науки : тези доп. та наук. повідом- лень Наук. конф. молодих учених та аспірантів / за ред. М. І. Панова ; ред. и предисл. Ч. Н. Азімова [та ін.]. Харків : Нац. юрид. акад. України ім. Я. Мудрого, 2000. С. 32–33.

10. Спасибо-Фатеева І.В. Вплив строку на договірне зобов'язання // Мала енциклопедія нотаріуса. – 2006. – № 1. – С. 27 – 31.

11. Цивільний кодекс України: науково-практичний коментар (пояснення,

тлумачення, рекомендації з використанням позицій вищих судових інстанцій, Міністерства юстиції, науковців, фахівців). Т. 7 : Загальні положення про зобов'язання та договір / за ред. І. В. Спасибо-Фатеевої. Харків : ФО-П Лисяк Л. С., 2012. 736 с.

12. Чанишева А.Р. Кредиторські обов'язки в структурі зобов'язальних відносин // Право № 3, 2016 р. http://www.law.stateandregions.zp.ua/archive/3_2016/11.pdf

13. Цивільне право : підручник : у 2 т. / В. І. Борисова (кер. авт. кол.), Л. М. Ба- ранова, А. Г. Бірюкова та ін. ; за ред. В. І. Борисової, І. В. Спасибо-Фатеевої, В. Л. Яроцького. 2-ге вид., переробл. та допов. Харків : Право, 2014. Т. 2, гл. 31 (автор – В. І. Крат).

14. Цивільне право України. Частина друга : посіб. для підгот. До іспитів / В.І. Борисова, К.Ю. Іванова, Б.П. Карнаух, Ю.С. Ходико ; за заг. ред. В. І. Борисової. Харків : Право, 2019.

15. Постанова Верховного суду від 06 квітня 2021 року у справі № 344/16135/19 // URL: <http://iplex.com.ua/doc.php?regnum=96179439&red=100003eabcf2b0f19a7f156140265f24836cf1&d=5>

16. Виконання зобов'язань у практиці Касаційного господарського суду у складі Верховного Суду. Огляд від 15.06.2021 // URL: <https://ips.ligazakon.net/document/VSS00659>

17. Виконання зобов'язань у практиці Касаційного цивільного суду. Огляд від 11 червня 2021 року // URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/file_3.pdf

Теми для самостійної роботи:

1. Особливості виконання зобов'язань за участю декількох кредиторів та боржників.
2. Застосування принципу належного виконання зобов'язань у практиці Великої Палати Верховного суду.
3. Значення звичаїв ділового обороту як джерела належного виконання зобов'язання .
4. Відступлення від правила виконання та прийняття виконання зобов'язання сторонами договору.

Тема 6. Забезпечення виконання зобов'язань за договором (Пучковська)

Питання до обговорення

1. Призначення видів забезпечення виконання договірних зобов'язань, їх перелік, класифікація.
2. Форма правочину щодо встановлення певного виду забезпечення виконання зобов'язання.
3. Природа неустойки. Форми та види неустойки. Правила обчислення.
4. Природа завдатку. Чи припиняється зобов'язання за договором, забезпеченим завдатком, втратою останнього боржником?
5. Зміст поруки як особистого забезпечення. Відповідальність поручителя.
6. Гарантія – особистий вид забезпечення зобов'язання. Види гарантій.
7. Застава, підстави її виникнення. Види застави. Порядок звернення стягнення на рухоме та нерухоме майно як предмет застави.
8. Сутність права притримання. Звернення стягнення на предмет притримання.

9. Довірча власність - майновий вид забезпечення виконання зобов'язання.

10. Інші особисті й майнові види забезпечення виконання зобов'язання, передбачені законом та встановлені договором.

Завдання

1. ПрАТ «Крокус» передало фірмі «Мрія» в оренду строком на 10 місяців складське приміщення. Обов'язок по сплаті орендних платежів було забезпечено порукою засновника фірми «Мрія». По закінченні строку договору оренди його було поновлено на новий строк на тих же умовах. Через 7 місяців після цього ПрАТ «Крокус» звернулося до суду з позовом про стягнення з поручителя суми орендних платежів, оскільки фірма «Мрія» впродовж п'яти місяців не виконувало свого обов'язку. При цьому ПрАТ «Крокус» посилалося на те, що порука була видана строком на 20 місяців і діє ще протягом 3 місяців.

Поручитель проти позову заперечував, вважаючи заявлену вимогу безпідставною з наступних причин:

1) ПрАТ «Крокус» не намагалося отримати борг з фірми «Мрія», хоча йому відомо, що фірма «Мрія» має необхідну суму на своєму банківському рахунку;

2) ПрАТ «Крокус» повелося недобросовісно, оскільки до звернення з позовом до суду не звернулося безпосередньо до нього, як поручителя, з вимогою про виконання договору поруки;

3) Порука припинилася і він не несе відповідальності перед кредитором.

Що означає властивість акцесорності видів забезпечення виконання зобов'язання?

Хто може виступати поручителем?

Сторони договору поруки, його зміст. Які наслідки виконання поручителем договору поруки?

Що означає солідарна відповідальність поручителя? Обсяг відповідальності поручителя? Яким майном відповідає поручитель за договором поруки?

Назвіть підстави та наслідки припинення поруки.

2. Придбану у 2000 р. квартиру Довженко 01.02. 2021р. передала в іпотеку на забезпечення виконання свого обов'язку за договором позики. Договір іпотеки встановлював право іпотекодержателя на продаж предмета іпотеки. У зв'язку із неповерненням Довженко 900 000 грн. за договором позики позикодавець як іпотекодержатель на задоволення своєї вимоги

звернув стягнення на іпотечне майно, уклавши договір купівлі-продажу предмета іпотеки.

Новий власник Зибін звернувся до суду з позовом про виселення Довженко з придбаної ним квартири. Суд, посилаючись на положення ч. 2 ст. 109 Житлового кодексу Української РСР про неможливість виселення громадян без надання іншого житла, вказав, що Довженко придбала іпотечне майно не за рахунок позичених коштів, а тому не може бути виселена без надання їй іншого житла. Хто має надати таке житло суд не вказав.

Які підстави для проживання Довженко в придбаній Зибінім квартирі?

Зміст права іпотеки? Кому воно належить? Чим обумовлене?

Який порядок звернення стягнення на предмет іпотеки?

Що означає звернення стягнення на предмет іпотеки шляхом позасудового врегулювання?

Який порядок виселення мешканців передбачений при зверненні стягнення на іпотечне житло?

Який порядок задоволення вимог кредитора при зверненні стягнення на житлові приміщення як предмет іпотеки та об'єкт права довірчої власності.

3. Банк «Золоті ворота» видав гарантію на користь банку «Аваль». На отриману від бенефіціара вимогу про сплату грошової суми за гарантією банк «Золоті ворота» відповів наступне : «Згідно отриманої від принципала інформації його обов'язок перед вами вже виконаний в результаті звернення стягнення на предмет застави. Цей факт надає нам підстави для відмови у платежі». Через деякий час банк «Золоті ворота» отримав від банку «Аваль» повторну вимогу про сплату грошової суми відповідно до виданої ним гарантії. На нараді банку «Золоті ворота» не дійшли одностайного рішення щодо питання про задоволення вимоги бенефіціара. Керівник кредитного відділу вважав, що банк зобов'язаний платити, оскільки це прямо передбачено законом. Головний бухгалтер впевнений, що банк не повинен платити, оскільки «Аваль» поводить себе недобросовісно. Керівник юридичного відділу мав прийняти остаточне рішення.

Чи підлягає вимога банку «Аваль» задоволенню?

Який порядок видачі гарантії як одностороннього правочину? Сторони та зміст договору про видачу гарантії.

Які підстави відмови гаранта від задоволення вимоги кредитора?

Обсяг відповідальності гаранта.

Регресна вимога гаранта, забезпечення її виконання боржником

Рекомендовані джерела:

1. Цивільне право (частина особлива). Курс лекцій : навч. посіб. /за ред. І. Спасибо-Фатєєвої. Харків : ЕКУС, 2022. 640 с.

2. Пучковська І. Й. Теоретичні проблеми забезпечення зобов'язань : монографія. Харків : Право, 2017. 472 с.
3. Харьковская цивилистическая школа: о договоре : монографія / под общ. ред. И. В. Спасибо-Фатеевой. Харьков : Право, 2017. 576 с.
4. Iryna Y. Puchkovska, Oleg P. Pechenyi and Arsen M. Isaiev. Ensuring the fulfillment of contracts in civil law. *International Journal of Criminology and Sociology*. Vol. 9. 2020. P. 3040–3047.
5. Право нерухомості: кризь призму судової практики : монографія / за ред. І. В. Спасибо-Фатеевої. Харків : ЕКУС, 2021. 344 с.
6. М. Босяк, Р. Посікіра. Іпотека 2021: правові висновки. Львів : ЗУКЦ, 2021. 248 с.
7. Посікіра Р. Іпотека: практичний порадник для юриста. Львів : ЗУКЦ, 2017. 453 с.
8. Пучковська, І. Й. Про основне призначення видів забезпечення виконання зобов'язання. *Проблеми законності*. 2020. Вип. 148. С. 36-44.
9. Пучковська, І. Й. До питання про виселення мешканців при зверненні стягнення на іпотечне майно. *Теорія і практика правознавства*. 2019. Вип. 2 (16). С. 1-12.
10. Шимон, Л. С. Забезпечувальний механізм гарантії. *KELM (Knowledge, Education, Law, Management)*. 2020. № 4. С. 128–132.
11. Шимон, Л. С. Про визнання страхування особистим видом забезпечення виконання зобов'язання. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2018. № 4. С. 152–154.
12. Саутенко, Н. Процедура реалізації іпотекотримателем свого права на продаж предмета іпотеки. *Мала енциклопедія нотаріуса*. 2015. № 2. С. 124–138.
13. Жолобецька М. Б., Полєнніков М. О. Особливості досліджень питань щодо документального підтвердження заборгованості по кредитним суперечкам, у разі відступлення, переуступки прав вимоги. *Криміналістика і судова експертиза*. 2019. Вип. 64. С. 720–738.
14. Дзяхар, Г. І. Поняття, юридична природа та види договору факторингу. *Право і суспільство*. 2017. № 4. С. 83–88.
15. Нефьодов, С. В. Правова природа державної гарантії. *Наука і правоохорона*. 2016. № 1. С. 116–120.
16. Канзафарова І. С., Федорко М. С. Право довірчої власності як спосіб забезпечення виконання зобов'язання у цивільному праві України. *Правова держава*. 2020. №. 37. С. 107 - 116.
17. Буюджи, Г. В. Фідуціарний заклад як вид забезпечення зобов'язань: поняття, особливості, доцільність. *Підприємництво, господарство і право: наук.-практ. госп.-прав. журн*. 2018. №. 4. С. 21-27.
18. Гелецька І. О., Савошак І. М. Довірча власність як спосіб забезпечення виконання зобов'язання: переваги й недоліки. *Publishing House "Baltija Publishing"*. 2020. № 30-31. С. 140 – 144.

19. Ходирєва, А. Звернення стягнення на майно, передане в довірчу власність: окремі питання. *Підприємництво, господарство і право : наук.-практ. госп.-прав. журн.* 2021. № 2. С. 21-25.

20. Коробцова Н., Засядівко Ю., Правова регламентація довірчої власності у зарубіжних країнах та Україні. *Підприємництво, господарство і право : наук.-практ. госп.-прав. журн.* 2020. № 5. С. 19-22.

Нормативно-правові акти:

1. Цивільний кодекс України : Закон України від 16.01.2003 р. № 435-IV. Дата оновлення: 01.08.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>

2. Господарський кодекс України : Закон України від 16.01.2003 р. № 436-IV. Дата оновлення: 01.08.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15/card2#Card>

3. Кодекс України з процедур банкрутства : Закон України від 18.10.2018 р. № 2597-VIII. Дата оновлення: 12.01.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/2597-19>

4. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення державної реєстрації прав на нерухоме майно та захисту прав власності : Закон України від 06.10.2016 р. № 1666-VIII. Дата оновлення: 07.11.2018. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1666-19#Text>

5. Про іпотеку : Закон України від 05.06.2003 р. № 898-IV. Дата оновлення: 17.03.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/898-15#Text>

6. Про виконавче провадження : Закон України від 02.06.2016 р. № 1404-VIII. Дата оновлення: 19.07.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1404-19#Text>

7. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо врегулювання відносин між кредиторами та споживачами фінансових послуг : Закон України від 22.09.2011 р. № 3795-VI. Дата оновлення: 21.10.2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3795-17#Text>

8. Про Державний бюджет України на 2022 р : Закон України від 02.12.2021 р. 1928-IX. Дата оновлення: 19.07.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/1928-20>

9. Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень : Закон України від 01.07.2004 р. № 1952-IV. Дата оновлення: 26.07.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1952-15#Text>

10. Про забезпечення вимог кредиторів та реєстрацію обтяжень : Закон України від 18.11.2003 р. № 1255-IV. Дата оновлення: 01.07.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1255-15#Text> (дата звернення: 04.08.2022).

11. Про заставу : Закон України від 02.10.1992 р. № 2654-XII. Дата оновлення: 06.10.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2654-12#Text>

12. Про іпотечні облигації : Закон України від 22.12.2005 р. № 3273-IV. Дата оновлення: 05.08.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3273-15#Text>
13. Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг : Закон України від 12.07.2001 р. № 2664-III. Дата оновлення: 01.08.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2664-14#Text>
14. Про фінансово-кредитні механізми і управління майном при будівництві житла та операціях з нерухомістю : Закон України від 19.06.2003 р. № 978-I. Дата оновлення: 01.12.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/978-15#Text>
15. Про кредитні спілки : Закон України від 20.12.2001 р. № 2908-III. Дата оновлення: 01.07.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2908-14#Text>
16. Про нотаріат : Закон України від 02.09.1993 р. № 3425-XII. Дата оновлення: 15.12.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3425-12#Text>
17. Про приєднання України до Женевської конвенції 1930 року, якою запроваджено Уніфікований закон про переказні векселі та прості векселі : Закон України від 06.07.1999 р. № 826-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/826-14#Text>
18. Про систему гарантування вкладів фізичних осіб : Закон України від 23.02.2012 р. № 4452-VI. Дата оновлення: 13.04.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4452-17>
19. Конвенція Організації Об'єднаних Націй про незалежні гарантії та резервні акредитиви : Міжнародний документ від 11.12.1995 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_517#Text
20. Про затвердження переліку документів, за якими стягнення заборгованості провадиться у безспірному порядку на підставі виконавчих написів нотаріуса : Постанова Кабінету Міністрів України від 29.06.1999 р. № 1172. Дата оновлення: 28.04.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1172-99-%D0%BF#Text>
21. Про затвердження Положення про порядок проведення аукціонів (публічних торгів) з реалізації заставленого майна : Постанова Кабінету Міністрів України від 22.12.1997 р. № 1448. Дата оновлення: 03.06.2011. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1448-97-%D0%BF#Text>
22. Порядок визначення необхідності, розміру та виду майнового забезпечення під час надання кредитів (позик), залучених державою або під державні гарантії : Постанова Кабінету Міністрів України № 460 від 13.04.2011 р. Дата оновлення: 21.01.2012. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/460-2011-%D0%BF#Text>
23. Про затвердження Порядку вчинення нотаріальних дій нотаріусами України : наказ Міністерства юстиції України від 22.02.2012 р. № 296/5. Дата оновлення: 21.05.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0282-12#Text>

24. Про практику застосування судами законодавства при вирішенні спорів, що виникають із кредитних правовідносин : постанова Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ № 5 від 30.03.2012 р. Дата оновлення: 07.02.2014. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v0005740-12>

25. Конвенція УНІДРУА про міжнародний факторинг : Міжнародний документ від 28.05.1988 р. Дата приєднання України 11.01.2006 р. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_210#Text

26. Положення про порядок здійснення банками операцій з векселями в національній валюті на території України : постанова Правління Національного банку України від 16.12.2002 р. № 508. Дата оновлення: 12.09.2018. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0174-03#Text>

27. Положення про порядок здійснення банками операцій за гарантіями в національній та іноземних валютах : постанова Правління Національного банку України від 15.12.2004 р. № 639. Дата оновлення: URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0041-05#Text>

Теми для самостійної роботи

1. Звернення стягнення на предмет іпотеки.
2. Право притримання та притримання: самостійні способи захисту прав кредитора.
3. Право довірчої власності як спосіб забезпечення виконання зобов'язання.
4. Гарантія у вітчизняній та міжнародній практиці.
5. Інші особисті види забезпечення (факторинг, страхування фінансових ризиків, делькредере, аваль тощо).

Тема 7 . Зміна і розірвання договору. Припинення договірних зобов'язань (Пучковська)

Питання до обговорення

1. Припинення зобов'язань: поняття та загальна характеристика.
2. Припинення зобов'язання виконанням.
3. Передання відступного як підстава припинення зобов'язання.
4. Зарахування як підстава припинення зобов'язання: порядок та умови. Недопустимість зарахування.
5. Припинення зобов'язання за домовленістю сторін. Новація.
6. Прощення боргу як підстава припинення зобов'язання.
7. Припинення зобов'язання поєднанням боржника і кредитора в одній особі.

8. Неможливість виконання як підстава припинення зобов'язання.
9. Припинення зобов'язання смертю фізичної особи. Припинення зобов'язання ліквідацією юридичної особи.
10. Одностороння відмова від зобов'язання: умови допустимості та порядок. Розірвання договору: підстави та порядок.
11. Зміна зобов'язання: поняття та підстави.

Завдання

1. АБ «Південний» надав фірмі кредит в розмірі 1 млн. грн. строком на три місяці під 20 % річних. На випадок прострочення повернення кредиту договором було передбачено стягнення 40% річних від простроченої суми.

Через два місяці сторонами була укладена додаткова угода, згідно якої строк повернення кредиту збільшувався до шести місяців, а проценти з користування кредитом зменшувалися до 10 % річних.

У встановлений строк сума кредиту повернена не була.

Банк звернувся до господарського суду з позовом про стягнення суми кредиту, процентів за користування кредитом (із розрахунку 10 % річних) та процентів-відповідальності (із розрахунку 40% річних). Фірма заперечувала проти стягнення 40% річних, посилаючись на припинення договору, який встановлював умову про них укладенням додаткової угоди (новацією).

Чи обґрунтовані заперечення фірми?

2. Приватний заклад дошкільної освіти (замовник) уклав з будівельною фірмою (підрядник) договір на прибудову до головного корпусу замовника спортивної зали на умовах поетапної оплати фактично виконаних робіт.

Замовник неодноразово порушував строки оплати виконаних підрядником робіт. Після того, як прострочення оплати виконаних робіт перевищило шість місяців підрядник заявив про односторонню відмову від договору підряду і звернувся до суду з позовом про стягнення з замовника заборгованості за фактично виконані та прийняті роботи, а також відсотків річних за весь час прострочення оплати.

Замовник затримку в оплаті виконаних робіт пояснював несвоєчасним перерахуванням йому необхідних грошових коштів спонсорами. Спонсори обіцяли повністю оплачувати будівництво та облаштування спортивної зали закладу дошкільної освіти, але перераховували гроші несвоєчасно, а згодом взагалі заявили, що втратили інтерес у реалізації цього проекту. Власних же коштів для оплати виконаних робіт заклад дошкільної освіти не мав і не має.

В судовому засіданні представник замовника, наголошуючи на тому, що отримання грошових коштів від спонсорів не залежить від волі сторін договору (замовника та підрядника), просив визнати зобов'язання замовника з оплати робіт припиненим внаслідок неможливості його виконання.

Чи має рацію замовник? Які зобов'язання припиняє неможливість виконання? В чому полягає фактична та юридична неможливість виконання зобов'язання? Чи правомірні дії підрядника? Назвіть підстави, порядок, правові наслідки односторонньої відмови від договору та розірвання договору.

3. Між АТ «Альфа-Банк» і Шевчуком було укладено кредитний договір, за яким Банк надав позичальнику кредит на купівлю автомобіля в розмірі 300 000 грн., а позичальник зобов'язався повертати кредит частинами щомісячно і сплачувати 15% річних за користування коштами. На забезпечення кредитного договору придбаний автомобіль був переданий в заставу.

Шевчук умов кредитного договору не виконував, кредит своєчасно не погашав, що призвело до утворення заборгованості.

Для вирішення проблеми Шевчук направив пропозицію Банку звернути стягнення на заставлений автомобіль в рахунок погашення його заборгованості за кредитним договором, у зв'язку з чим договір має бути припинено.

Банк своєю чергою направив позичальникові вимогу про дострокове виконання зобов'язань за кредитним договором та попередив про можливість звернення стягнення на предмет застави в рахунок погашення боргу, що становив наразі 250 000 грн.

Актом приймання-передачі автомобіль було передано Банку з метою його подальшої реалізації. У такий спосіб вдалося частково погасити заборгованість, оскільки автомобіль було продано за 200 000 грн. Банк звернувся до суду з позовом про дострокове стягнення решти боргу. Відповідач, заперечуючи проти позову, зазначав що договірні відносини між сторонами припинилися внаслідок передання відступного.

На яке питання розраховано це завдання? Які наслідки передання відступного і звернення стягнення на предмет застави? Вирішіть спір.

Рекомендовані джерела:

1. Цивільний кодекс України: науково-практичний коментар (пояснення, тлумачення, рекомендації з використанням позицій вищих судових інстанцій, Міністерства юстиції, науковців, фахівців). Т. 7 : Загальні положення про зобов'язання та договір / за ред. І. В. Спасибо-Фатеевої. Харків : ФО-П Лисяк Л. С., 2012. 736 с.

2. Тупицька Є. О. Новація боргу у позикове зобов'язання за законодавством України : монографія. Харків : ФІНН, 2012. 160 с.

3. Міхно О. І. Припинення договору за цивільним законодавством України : монографія. Київ, Харків : ТОВ «Обреріг», 2009. 224 с.

4. Боднар Т.В. Припинення договірних зобов'язань. Договірні

зобов'язання в цивільному праві: (Заг. положення): Навч. посіб. Київ: Юстініан, 2007.С. 249-269.

5. Примаєк, В. Розірвання договору як спосіб цивільно-правового захисту в кризових умовах. *Підприємництво, господарство і право : наук.-практ. госп.-прав. журн.* 2020. № 5. С. 43-49.

6. Рассказова, В. Юридичні особливості відносин із відступного. *Підприємництво, господарство і право : наук.-практ. госп.-прав. журн.* 2019. № 5. С. 55–59.

7. Бірюкова, А. Умови зарахування зустрічних однорідних вимог. *Підприємництво, господарство і право : наук.-практ. госп.-прав. журн.* 2019. № 10. С. 4–10.

8. Рассказова, В. В. Місце і значення відступного у цивільному праві України. *Порівняльно-аналітичне право.* 2018. № 5. С. 147–149.

9. Мартинюк, Л. П. Проблеми новації як способу припинення зобов'язань. *Правова держава.* 2017. № 28. С. 139–143.

10. Жданкіна, Л. К. Правова природа зарахування зустрічних однорідних вимог як способу припинення цивільного зобов'язання. *Право та державне управління.* 2017. №4. С.60-67.

11. Сибіга, С. Договір новації як правочин (за цивільним законодавством України). *Національний юридический журнал: теорія и практика.* Август 2016. С. 125–128.

12. Мельник, О.О. Звільнення боржника від відповідальності у разі неможливості виконання договірною зобов'язання. *Юридичний науковий електронний журнал.* 2016. № 3 . С. 57-60.

13. Єгорова, М. О. Загибель індивідуально визначеної речі як підстава припинення зобов'язання. *Приватне право.* - 2013. - № 1. - С. 229-237.

14. Падун, Є.В. Критерії відмежування відступного від новації в цивільному праві України. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ.* 2013. № 3. С. 91–97.

Теми для самостійної роботи

1. Припинення зобов'язання зарахуванням в судовій практиці
2. Правові механізми надання відступного
3. Новація та зміна зобов'язання: порядок, форма, правові наслідки
4. Прощення боргу та інші суміжні інститути цивільного права
5. Припинення зобов'язання внаслідок односторонньої відмови від зобов'язання чи в зв'язку з розірванням договору

**Тема 8. Порушення договірних зобов'язань.
Відповідальність і підстави звільнення від неї
(Янишен-Карнаух)**

Питання для обговорення

1. Поняття порушення договірних зобов'язань.
2. Правові наслідки порушення договірних зобов'язань.
3. Прострочення стороною договірних зобов'язань.
4. Одностороння відмова від договору: підстави, порядок, наслідки.
5. Розірвання договору: підстави, порядок, наслідки.
6. Підстава та умови відповідальності за порушення договору.
7. Види та форми відповідальності за порушення договору.
8. Відшкодування збитків (моральної (немайнової) шкоди) за порушення договору.
9. Співвідношення збитків та неустойки, як форм відповідальності.
10. Відповідальність за порушення грошового зобов'язання за договором.
11. Звільнення від відповідальності за порушення договору: підстави, порядок, наслідки.

Завдання

1. У січні 2021 року між НАК «Юкрейн-Петролеум» і ПАТ «Харків-Петролеум» було укладено договір на постачання природного газу, згідно з яким НАК «Юкрейн-Петролеум» (постачальник) зобов'язалася протягом першого кварталу поточного року поставити покупцеві ПАТ «Харків-Петролеум» 10 млн. кубометрів природного газу за ціною 900 грн за тисячу кубометрів. Строк оплати сторони договору не визначили. Однак договором передбачалося, що в разі несвоєчасної оплати поставленого газу покупець має сплатити пеню з розрахунку 0,2 % за кожен день прострочення. Постачальник виконав свої обов'язки в повному обсязі, що підтверджується актом приймання-передачі 31 березня 2021 року. 01.04.2021 НАК «Юкрейн-Петролеум» надіслала ПАТ «Харків-Петролеум» платіжну вимогу-доручення про оплату за поставлений газ. Проте наразі, станом на 19.10.2021 р., зобов'язання щодо оплати за договором поставки покупець так і не виконав. 20.10.2021 р. НАК «Юкрейн-Петролеум» вчинило позов до господарського суду. У суді відповідач, заперечує наявність своєї вини в порушенні строків оплати за поставлений газ, покликаючись на те, що, встановлений Національною комісією регулювання електроенергетики, тариф на транспортування природного газу не відповідає економічно обґрунтованим затратам, що робить діяльність підприємства відповідача збитковою (збитки за два квартали 2021 року склали 20 млн. грн); а також на значну заборгованість споживачів перед підприємством.

Дайте оцінку аргументам відповідача. Визначте характер позовних вимог (чого має право вимагати позивач) і обрахуйте їх розмір. Вирішіть справу.

2. Між ТОВ «Урожай» (далі – ТОВ) та агрофірмою «Лан» (далі – Агрофірма) 6.04.2021р. був укладений договір купівлі-продажу (далі - договір), відповідно якого Агрофірма одержала у власність від ТОВ 10000 кг насіння пшениці (далі - товар) на загальну суму 75000 грн. Агрофірма відповідно до умов договору здійснила попередню оплату в розмірі 50% від вартості придбаного товару, що складає 37500 грн. Кінцевий розрахунок за договором повинен бути здійснений в строк до 15.08.2021р.

Договором встановлено, що у випадку несплати товару до 15.08.2021р. Агрофірма на вимогу ТОВ сплачує штраф у розмірі 50% від суми заборгованості, а також за прострочення платежу Агрофірма на вимогу ТОВ зобов'язана сплатити суму боргу з урахуванням встановленого індексу інфляції за весь час прострочення, а також 75% річних від простроченої суми. Агрофірма кінцевий розрахунок з ТОВ не здійснила, посилаючись на те, що в результаті засухи урожай з придбаного у ТОВ насіння пшениці відсутній.

Не погоджуючись з запереченням Агрофірми ТОВ 30.11.2021р. звернулось до суду з вимогою про стягнення Агрофірми 37500 грн. основної заборгованості, 50% штрафу, інфляційних втрат та 75% річних за період прострочення платежу.

У судовому засіданні представник Агрофірми позовні вимоги заперечував у повному обсязі, посилаючись на засушливе літо, надав суду висновок Торгово-промислової палати України про форс-мажорні обставини (засуху на площі посіву придбаного насіння пшениці), а також заявив зустрічний позов про повернення сплаченої ТОВ попередньої оплати (у зв'язку з форс-мажорними обставинами), пояснюючи це тим, що оскільки врожай з придбаного насіння пшениці через несприятливі погодні умови відсутній, правові підстави для оплати за придбане насіння пшениці – відсутні.

На яке питання розраховано завдання? Надайте правовий аналіз позицій сторін. Чи можливе стягнення, у разі порушення договору, одночасно і 50% штрафу, інфляційних втрат і 75% річних. Здійсніть розрахунок інфляційних та 75% річних. Яке рішення має прийняти суд?

3. ТОВ «Смаколик» звернулося з позовом до Державного підприємства «Паляниця» про стягнення заборгованості за отриману продукцію на суму 350000 грн., а також про стягнення неустойки та процентів річних у зв'язку з простроченням грошового зобов'язання. Відповідач проти позову заперечував, вказуючи на відсутність направлення (виставлення) відповідних

рахунків-фактур та специфікації, відсутність бюджетних асигнувань для здійснення розрахунків, й відсутність своєї вини. Крім того, зазначав, що одночасне стягнення неустойки та процентів річних є подвійним стягненням неустойки, що не узгоджується з приписами статті 61 Конституції України.

Вирішіть справу. Обчисліть суми, на які може претендувати позивач за умови, що строк невиконання грошового зобов'язання складає 75 днів, індекс інфляції за час прострочення – 102,1%, а пеня, що передбачалася в договорі на такий випадок, становила 1 % від суми за кожен день прострочення.

Рекомендовані джерела:

1. Баранова Л. М. Одностороння відмова від зобов'язання як спосіб неюрисдикційної форми захисту суб'єктивних цивільних прав. *Theory and practice of jurisprudence*. 2015. № 2(8).
2. Кантафорова І.С. Умови звільнення від відповідальності за невиконання договірних зобов'язань в комерційній практиці. *Правова держава* 2 (2000): 30-38 с.
3. Мартинюк Ю.В. Способи самозахисту цивільних прав у договірних зобов'язаннях. *Нове українське право*. 2022. №1. С. 208-214.
4. Мельніков Л. Ю. Відповідальність за порушення зобов'язань: поняття, види та форми реалізації: The 12 th International scientific and practical conference “Modern directions of scientific research development” (May 18-20, 2022) VoScience Publisher, Chicago, USA. 2022. 930 p. (p. 899).
5. Міловська Н. В. Неустойка як спосіб забезпечення виконання зобов'язань за договором страхування. *Приватне право і підприємництво*. 2019. Вип. 19. С. 134–137.
6. Никончук Н., Коробцова Н. Відшкодування моральної шкоди у договірних зобов'язаннях: аналіз правозастосовної практики. *Молодий вчений*. 2021. №4 (92). С. 102-105.
7. Пилипенко, С. А. Договірні зобов'язання в цивільному праві України, Англії та США (порівняльно-правовий аспект). *Прикарпатський юридичний вісник* 3 (2015): 52-55 с.
8. Підстави звільнення від цивільно-правової відповідальності за завдання шкоди: теорія та практика: наукове видання / за заг. ред. Резніченко С.В., Церковна О.В. Одеса: ОДУВС, 2009. 167 с.
9. Розізнана, І. В. Поняття і зміст збитків при порушенні договірних зобов'язань [Текст] / І. В. Розізнана // *Науковий вісник Ужгородського національного університету* : Серія: Право / голов. ред. Ю.М. Бисага. – Ужгород: Видавничий дім «Гельветика», 2014. Вип. 26. – С. 78–81. – Бібліогр.: с. 81 (19 назв).

10. Ткачук А. Л. До питання про поняття вини як умови договірної відповідальності у проекті ЦК України // Актуальні проблеми держави та права: Зб. наук. праць. – Одеса: Астропринт, 2000. – Вип. 7. – С. 132 -137.

11. Ткачук А.Л. Значення вини у відносинах відповідальності за порушення договірних зобов'язань: Науково-практичний журнал № 20 «Часопис цивілістики»: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Одеса: НУ «ОЮА», 2016. 238-249 с.

12. Федорченко Н. В. Неустойка як спосіб забезпечення виконання договірних зобов'язань з надання послуг. Приватне право і підприємництво. 2019. Вип. 19. С. 141–145.

Теми для самостійної роботи

Цивільно-правова відповідальність за порушення сторонами умов договору.

Вина як підстава відповідальності за порушення договору.

Відшкодування упущеної вигоди за порушення договору

Тема 9. Договори про передання майна у власність (Задачі – не змінено)

Питання для обговорення

1. Загальні риси договорів, що спрямовані на передання майна у власність. Істотні умови договорів цього типу.
2. Ціна як умова відплатних договорів.
3. Загальна характеристика договору купівлі-продажу.
4. Види договорів купівлі-продажу та їх особливості.
5. Договір дарування.
6. Договір ренти.
7. Договір довічного утримання (догляду).

Завдання

1. Хащук вирішила влаштувати вечірку і прийшла до супермаркету, щоб придбати продукти харчування та напої. Вона взяла на вході спеціальний кошик і зайшла до торгівельної зали. Набравши до кошика продуктів харчування, а також кілька пляшок вина, вона попрямувала до каси, але несподівано у проході зіткнулася з Князевою, яка вибила у неї з рук кошика. Внаслідок цього пляшки розбилися, і вино залило їжу. Хащук та Князева відшкодувати вартість зіпсованого товару відмовилися, мотивуючи це тим, що договір купівлі-продажу в супермаркеті вважається укладеним тільки з момент оплати товару на касі.

На яке питання розраховано це завдання? Визначте момент, з якого договір купівлі-продажу вважатиметься укладеним. Вирішіть спір.

2. Яковенко вирішив виїхати в інше місто і тому помістив у газету оголошення про продаж меблевого гарнітура. 01.04.2022 р. до нього звернувся Отенко, який запропонував за гарнітур 10 000 грн. Отенко залишив Яковенку 2 000 грн. в якості завдатку, і вони домовилися, що 20.04.2022 р. Отенко приїде за гарнітуром і віддасть продавцеві решту грошей. Через два дні Отенко поїхав відпочивати за кордон, звідки повинен був повернутися 19.04.2022 р. Проте через несприятливі метеорологічні умови літак не зміг вилетіти своєчасно, і Отенко повернувся в Україну лише 21.04.2022 р. У той же день він зателефонував Яковенку, однак той відповів, що зранку до нього звернувся Грибов і запропонував за гарнітур 12 000 грн. Яковенко погодився, отримав гроші і віддав гарнітур Грибову. Отенко звернувся до суду з позовом про переведення на нього прав і обов'язків покупця.

На яке питання розраховано це завдання? Хто є власником меблевого гарнітура? Вирішіть спір. Чи змінилося б рішення, якби 01.04.2014 р. Отенко повністю б розрахувався за гарнітур?

3. Нечипоренку та Божку належав у рівних частках житловий будинок. Відносини співвласників не склалися, оскільки Божко систематично порушував правила проживання. Нечипоренко вирішив продати свою частку в будинку, про що усно повідомив Божка. У відповідь Божко сказав, що будинок старий і Нечипоренко не зможе знайти покупця, тим більше, що встановлена Нечипоренком ціна, на його думку, є завищеною. Через деякий час до Нечипоренка звернулася Коробка, яка має трьох собак і тому хоче переїхати зі своєї квартири до будинку. Нечипоренко уклав з Коробкою договір міни своєї частки в будинку та квартири. Дізнавшись про це, Божко звернувся до суду з вимогою про визнання договору міни недійсним, оскільки він порушує його переважне право співвласника на придбання частки.

На яке питання розраховано це завдання? Вирішіть спір.

4. Потерейко уклала з ТОВ «Мар'яна» договір безстрокової ренти, за яким передала ТОВ у власність птахоферму. Розмір ренти становив 10 000 грн. на квартал. Через два роки у платника ренти виникли фінансові труднощі, зокрема господарським судом було порушено провадження про визнання ТОВ банкрутом. Дізнавшись про це, Потерейко звернулася до суду з позовом про розірвання договору ренти та повернення собі птахоферми. Представник ТОВ у судовому засіданні проти позову заперечував, оскільки незважаючи на складний фінансовий стан у них відсутня заборгованість по рентним платежам перед Потерейко. Птахоферма ж дуже потрібна ТОВ,

оскільки за рахунок її продажу ТОВ планує розрахуватися з кредиторами і припинити процедуру свого банкрутства.

На яке питання розраховано це завдання? Вирішіть спір.

5. Перевозняк подарував сім'ї Баклажко дорогий японський телевізор. Через два роки відносини між родичами значно погіршилися. Під час чергової сварки Баклажко завдав Перевозняку тяжких тілесних ушкоджень і розбив автомобіль останнього, за що був притягнутий до кримінальної відповідальності та засуджений до позбавлення волі.

Скориставшись відсутністю Баклажка, Перевозняк забрав з його оселі телевізор, заявивши, що він має право розірвати договір дарування за обставин, що склалися, бо договір дарування – безоплатний договір.

Дружина Баклажко після неодноразових звернень до Перевозняка подала позов до суду з вимогою повернути телевізор, який належить їй та її чоловікові на праві власності.

На яке питання розраховане завдання? Яка мета договору дарування? Який порядок та умови розірвання договору дарування? Наслідки розірвання договору дарування.

Теми для самостійної роботи:

1. Момент набуття права власності за договором купівлі-продажу: порівняльно-правовий аналіз.
2. Особливості договору довічного утримання (догляду).
3. Чи життєздатна конструкція ренти в ЦК України?

Тема 10. Договори про передання майна у користування (Казанцев)

Питання для обговорення

1. Визначення, зміст та юридична характеристика договору найму.
2. Орендна плата. Підстави її зменшення та звільнення від сплати.
3. правонаступництво у договорі найму.
4. Переважні права наймача.
5. Наслідки поліпшення та погіршення речі, переданої у найм.
6. Підстави та порядок припинення договору найму.
7. Особливості договору прокату.
8. Найм будівлі або іншої капітальної споруди.
9. Особливості договору найму транспортного засобу.

Завдання

1. ТОВ “Харківські цукерні” (далі – ТОВ) уклало договір найму з ПрАТ “Харківміськторг” (далі — ПрАТ), згідно з яким останнє зобов’язалося 10 жовтня 2022 р. передати ТОВ в користування на строк один рік за плату в розмірі 30 000 грн. на місяць обладнання для виготовлення шоколадних цукерок виробництва Бельгії або Німеччини. За несвоєчасне передання обладнання договором був встановлений штраф у розмірі 2% від суми орендної плати за кожен день прострочення. Обладнання ПрАТ вчасно не передало і ТОВ звернулося до суду з вимогою до ПАТ про витребування обумовленого договором обладнання на підставі ст. 620 ЦК, відшкодування збитків за прострочення та стягнення неустойки.

На яке питання розраховано це завдання? Яке рішення має винести суд?

2. Іванів взяв на прокат у ТОВ «Укрвідео» побутову відеокамеру строком на один місяць. У зв’язку з від’їздом на лікування, Іванів передав камеру в безоплатне користування Петриву. Після повернення додому і отримання камери від Петрива, Іванів побачив, що камера не фокусується. Іванів запропонував Петриву відремонтувати пристрій. Петрив, що мав радіоінженерну освіту, взявся за ремонт, але в результаті цього ремонту камера взагалі перестала працювати. Повертаючи камеру до ТОВ «Укрвідео», Іванів взяв з собою Петрива, щоб вказати на винну у поломці камери особу. Петрив свою вину не заперечував.

На які питання розраховано це завдання? Які ви знаєте особливості договору прокату? Хто повинен нести відповідальність перед ТОВ «Укрвідео»?

3. Кравчук 10.08.2022 р. передав ФОП Карасюку в найм строком на 2 роки нежитлове приміщення в м. Харкові за умови сплати 10000 грн. щомісячно. Договором було передбачено, що нежитлове приміщення передається для складських цілей. 15.10.2022 року Кравчуку стало відомо, що 1.10.2022 року ФОП Карасюк уклав з ТОВ «АВИК» договір, за яким зобов’язався до 1.11. 2022 р. надати ТОВ «АВИК» це приміщення у користування строком на 3 роки для обладнання ремонтної майстерні. Договір було посвідчено нотаріусом. ФОП Карасюк не вносив взагалі плати за користування приміщенням. 20.11.2022 р. Кравчук звернувся до суду з позовом про розірвання договору найму та стягнення заборгованості з орендної плати. Під час розгляду справи ФОП Карасюк повністю погасив борг за користування приміщенням.

На які питання розраховано це завдання? Яке рішення має винести суд? Яким буде рішення суду, якщо з'ясується, що договір найму не був нотаріально посвідчений? Яким буде рішення суду, якщо такий договір було укладено у січні 2006 р.?

Рекомендовані джерела:

1. Балан Я. В. Права та обов'язки учасників договору найму (оренди) житла // Актуальні проблеми держави і права. - 2011. - Вип. 59. - С. 454-461. - URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/apdp_2011_59_63
2. Дякович М. М. Припинення договору найму (оренди) та його правові наслідки // Адвокат. - 2012. - № 5. - С. 21 - 26. - URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/adv_2012_5_4
3. Калаур І. Р. Строк користування майном як істотна умова договору найму (оренди)// Актуальні проблеми вдосконалення чинного законодавства України. - 2009. - Вип. 21. - С. 109-113. - URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/apvchzu_2009_21_16
4. Січко Д.С. Правова природа лізингу в Україні: Автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.03 // Львів. нац. ун-т ім. І.Франка. — Л., 2006. — 19 с.
5. Спасибо-Фатєєва І. В. Відчуження права оренди // Вісник Академії правових наук України. - 2010. - № 4. - С. 118-127. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vapny_2010_4_12
6. Мороз М. В., Чуркін І. А. Обов'язки сторін щодо підтримання автомобільного транспортного засобу у належному стані за договором найму (оренди) транспортного засобу без екіпажу // Форум права. - 2012. - № 3. - С. 465-470. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/FP_index
7. Мороз О. В. Правова характеристика договору оренди майна державного підприємства // Форум права. - 2013. - № 1. - С. 715-720. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/FP_index
8. Мороз М. В., Чуркін І. А. Особливості виконання наймодавцем обов'язку з передання автомобільного транспортного засобу наймачу у користування за договором найму (оренди) автомобільного транспортного засобу без екіпажу // Форум права. - 2013. - № 1. - С. 1168-1173. - URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/FP_index
9. Мороз М. В., Чуркін І. А. Переважні права за договором найму (оренди) автомобільного транспортного засобу без екіпажу // Право і Безпека. - 2013. - № 3. - С. 130-134. - URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pib_2013_3_28
10. Мороз М. В. Строк договору найму (оренди) та особливості його поновлення // Право та інновації № 4 (16) 2016 URL: <https://ndipzir.org.ua/wp-content/uploads/2017/01/Moroz16.pdf>

11. Паскевич Ю. В. Припинення договору найму (оренди): окремі теоретичні аспекти // Юридичний вісник. Повітряне і космічне право. - 2013. - № 3. - С. 92-96. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npnau_2013_3_20

12. Тарасенко Л. Л. Форма договору найму (оренди) транспортного засобу // Адвокат. - 2012. - № 12. - С. 40-43. - URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/adv_2012_12_9

13. Постанова від 11.02.2020 у справі № 910/2091/19 Верховний Суд. Велика Палата // URL: https://verdictum.ligazakon.net/document/88265309?links_npa=T030435%20843838

14. Постанова від 19.06.2019 у справі № 209/2077/17 Верховний Суд. Велика Палата // URL: https://verdictum.ligazakon.net/document/82998046?links_npa=T030435%20843838

15. Окрема думка від 27.11.2018 у справі № 905/2260/17 Верховний Суд. Велика Палата // URL: https://verdictum.ligazakon.net/document/78680715?links_npa=T030435%20843838

16. Постанова від 16.05.2018 у справі № 127/14633/16-ц Верховний Суд. Велика Палата // URL: https://verdictum.ligazakon.net/document/74475993?links_npa=T030435%20843838

17. Постанова від 08.05.2018 у справі № 910/7495/16 Верховний Суд. Велика Палата // URL: https://verdictum.ligazakon.net/document/74055360?links_npa=T030435%20843838

Теми для самостійної роботи:

1. Особливості оренди транспортного засобу з екіпажем.
2. Особливості пролонгації договору найму.
3. Аналіз актуальної судової практики при вирішенні спорів, які виникають з договорів оренди.
4. Розмежування права на односторонню відмову від договору оренди та права на розірвання договору.

Тема 11. Договори на виконання робіт (Коробцова)

Питання для обговорення

1. Поняття та види договорів, що спрямовані на виконання робіт. Відмежування їх від інших договірних зобов'язань.

2. Поняття та правова характеристика договору підряду. Ризик підрядника: зміст, особливості.
3. Договір побутового підряду.
4. Договір будівельного підряду. Принцип генерального підряду.
5. Договір підряду на проведення проектних та пошукових робіт.
6. Договір на виконання науково-дослідних або дослідно-конструкторських та технологічних робіт. Наслідки неможливості досягнення результату за договором на виконання науково-дослідних або дослідно-конструкторських та технологічних робіт.

Завдання

1. В 2019 році Іщенко та Остапчук, які разом працювали бригадою, уклали з Івановим усний договір на виконання гіпсокартонних та малярно-штукатурних робіт в магазині «Червона скарбниця». Відповідно до укладеного договору, бригада працівників зобов'язувалася здійснити монтаж гіпсокартонних стін в приміщенні магазину, покласти шпаклівку та пофарбувати стіни. Будівельні роботи бригада повинна була виконати протягом липня – серпня 2019 р. Плата за роботу була встановлена в розмірі 15000 грн., 1500 грн. з яких 18 липня Іванов сплатив бригаді в якості авансу до початку проведення робіт.

В серпні 2019 року всі роботи були виконані. Іванов роботу прийняв, але розрахуватися за неї відмовився.

В вересні 2022 року Іщенко з Остапчуком звернулися з позовом до суду про відшкодування їм плати за виконану роботу.

Чи був укладений договір між сторонами? З якими вимогами бригада працівників може звернутися до суду? Яке рішення має винести суд?

2. Антипенко звернувся до суду з позовом до ТОВ «Будівельник» про відшкодування збитків. В позові було зазначено, що між ним та ТОВ був укладений договір на ремонт його квартири. Робота виконувалася з матеріалів замовника, але в ході виконання робіт з'ясувалося, що кількості покриття на підлогу не вистачає, а оскільки замовник був у відрядженні, повідомити його про це було неможливо, тому підрядник використав свій матеріал. Ремонт було виконано у строк, претензій до якості у замовника не було. Через півроку у замовника з'явилися ознаки алергії.

Лікар, до якого звернувся Антипенко, виявив в його організмі токсичні речовини. Джерелом було визнано покриття на підлогу, надане підрядником. Компенсувати в добровільному порядку заподіяну шкоду здоров'ю Антипенко ТОВ відмовилося, пояснюючи це тим, що покриття було надано заводом «Пласт» і ніякої інформації відносно можливих негативних для здоров'я наслідків, від виробника одержано не було, тому Антипенко потрібно пред'явити позов до заводу «Пласт» як виробника продукції, використання якої завдало шкоди.

Хто повинен бути відповідачем в цій справі? Вирішить справу.

3. До суду звернувся Тарасенко з позовом до приватного підприємця Борисенка, в якому зазначив, що 20 травня 2022 р. він, відвідуючи зі своїм знайомим магазин відповідача, придбав у останнього за договором купівлі-продажу комплект деталей та фурнітури необхідний для встановлення шафу-купе. Одночасно з цим між ним та підприємцем була досягнута усна домовленість про монтаж шафу в квартирі позивача. Відповідач познайомив його з двома чоловіками для виконання необхідних робіт і тому, як зазначив в позові Тарасенко, відповідач взяв на себе зобов'язання не тільки продавця, а і виконавця робіт.

У результаті неякісного виконання робіт було пошкоджено фасадне скло шафа. Оскільки підприємець Борисенко відмовився замінити скло, Тарасенко звернувся до суду з вимогою зобов'язати його це зробити.

В судовому засіданні відповідач зазначив, що він здійснює лише продаж комплектуючих виробів.

Яке рішення має винести суд? Чи був укладений договір підряду між позивачем та відповідачем на виконання монтажних робіт?

4. Зіміна 01 березня 2021 року уклала з ТОВ “Чарівниця” договір побутового підряду на замовлення послуг з ремонту, чистки та догляду хутряної шуби та сплатила аванс в сумі 2 000 грн., а остаточний розрахунок 500 грн. повинен був бути проведений по закінченню робіт через 14 робочих днів.

20 березня 2021 року Зіміна звернулася за своєю шубою, яка була, на її погляд, пошкоджена. Білій колір був жовтуватим, тому вона не провела остаточний розрахунок і вимагала від ТОВ “Чарівниця” повернення вартості сплаченого авансу та відшкодування вартості шуби, в чому їй було відмовлено. Представник ТОВ “Чарівниця” запропонував власним коштом їй усунути недоліки, шуба знову була очищена протягом 10 робочих днів, однак досягти результату не вдалося – колір шуби залишився стійким жовтуватим.

Зіміна звернулася до суду з позовом до ТОВ “Чарівниця” про розірвання договору, відшкодування матеріальної шкоди (вартості шуби з урахуванням її зносу), неустойки в розмірі 1 % за кожен день затримки, вартості правової допомоги та моральної шкоди з огляду на те, що шубу подарував їй померлий чоловік і вона була пам'яттю про нього. ТОВ подало зустрічний позов про стягнення 500 грн. остаточного розрахунку за роботи.

Яке рішення повинен винести суд? На які докази можуть посилатися сторони в обґрунтування своїх вимог? Які права має споживач за договором побутового підряду?

5. За договором будівельного підряду ТОВ «ММТ» (підрядник) побудувало перший з десяти поверхів розважального комплексу та 1 березня 2021 року передало його по акту прийому-передачі ТОВ «Колізей»

(замовнику). В ніч з 1 на 2 березня 2021 року більша його частина була знищена в результаті вибуху газопроводу, який знаходився поблизу. В зв'язку з цим ТОВ «Колізей» пред'явило позов до ТОВ «ММТ» про стягнення вартості переданої за актом будівлі, а також завданих збитків. В своїх вимогах ТОВ посилалося на положення ст.323 ЦК, і оскільки замовник до реєстрації за ним права власності на будівлю не є власником, незалежно від підписання акту, не несе ризик випадкової загибелі будівлі. Замовник також стверджував, що оскільки договором не передбачений виділ окремих етапів робіт, підписаний сторонам акт мав тільки технічне значення та використовувався лише для часткових розрахунків між сторонами, тобто не є документом, який переносе відповідний ризик на замовника. Тому в даному випадку потрібно застосовувати положення ст.842 ЦК.

Вирішіть справу. Яким чином вирішується питання розподілу ризику випадкового знищення або пошкодження предмета договору будівельного підряду?

Рекомендовані джерела

1. Цивільний кодекс України. Науково-практичний коментар : у 12 т. / за заг. ред. І. В. Спасибо-Фатєєвої. Харків : ЕКУС, 2020. Т. 9. Ч. 2. 328 с.

2. Науково-практичний коментар Цивільного кодексу України : у 2 т. / за заг. ред. О. В. Дзери, Н. С. Кузнєцової, В. В. Луця. Київ : Юрінком Інтер, 2019. Т. 2. 1046 с. URL: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?&I21DBN=EC&P21DBN=EC&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=I=&S21COLORTERMS=0&S21STR=B357775%2F2 (дата звернення: 02.09.2022).

3. Цивільне право (частина загальна). Курс лекцій : навч. посіб. / за ред. І. Спасибо-Фатєєвої. Харків : ЕКУС, 2021. 448 с.

4. Цивільне право (частина особлива). Курс лекцій : навч. посіб. / за ред. І. Спасибо-Фатєєвої. Харків : ЕКУС, 2022. 640 с.

5. Цивільне право. Практикум : навч. посіб. 3-тє вид., перероб. і доп. / за ред. Р. А. Майданика (кер. авт. кол.), Н. С. Кузнєцової, Є. О. Рябоконея. Київ : Алерта, 2019. 622 с.

6. Право нерухомості: кризь призму судової практики : монографія / за ред. І. В. Спасибо-Фатєєвої. Харків : ЕКУС, 2021. 344 с.

7. Добросовісність: доктрина & судова практика : зб. ст. / за ред. І. В. Спасибо-Фатєєвої. Харків : ЕКУС, 2021. 376 с.

8. Правомірні очікування : зб. ст. / за ред. І. В. Спасибо-Фатєєвої. Харків : ЕКУС, 2020. 250 с.

9. Великанова М. М. Ризики в цивільному праві : монографія. Київ : Алерта, 2019. 378 с.

10. Кривенко Ю. В., Спасова К. І. Укладання та реалізація договору підряду. *Часопис цивілістики*. Вип. 43. С. 41 – 45. URL:

<http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/17849/Кривенко%20Юлія%20Василівна%20С%20Спасова%20Катерина%20Іванівна.pdf?sequence=1&isAllowed=y> (дата звернення: 02.09.2022).

11. Біленко М. С. Правова природа договору будівельного підряду. URL: <http://ppp-journal.kiev.ua/archive/2014/13/32.pdf> (дата звернення: 02.09.2022).

12. Гриняк А. Б. Правова природа договору підряду на проектні та пошукові роботи: окремі аспекти. URL: <http://ppp-journal.kiev.ua/archive/2011/10/29.pdf> (дата звернення: 02.09.2022).

13. Про архітектурну діяльність : Закон України від 20.05.1999 р. № 687-ХІV. Дата оновлення: 24.07.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/687-14> (дата звернення: 02.09.2022).

14. Про будівельні норми : Закон України від 05.11.2009 р. № 1704-VI. Дата оновлення: 09.06.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1704-17> (дата звернення: 02.09.2022).

15. Про відповідальність за правопорушення у сфері містобудівної діяльності : Закон України від 14.10.1994 р. № 208/94-ВР. Дата оновлення: 01.12.2000. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/208/94-вр> (дата звернення: 02.09.2022).

16. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо сприяння будівництву : Закон України від 16.09.2008 р. № 509-VII. Дата оновлення: 12.03.2011. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/509-17> (дата звернення: 02.09.2022).

17. Про захист прав споживачів : Закон України від 12.05.1991 р. № 1023-ХІІ. Дата оновлення: 01.08.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1023-12> (дата звернення: 02.09.2022).

18. Про наукову і науково-технічну діяльність : Закон України від 26.11.2015 р. № 848-VIII. Дата оновлення: 06.04.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/848-19> (дата звернення: 02.09.2022).

19. Про основи містобудування : Закон України від 16.11.1992 р. № 2780-ХІІ. Дата оновлення: 16.10.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2780-12> (дата звернення: 02.09.2022).

20. Про регулювання містобудівної діяльності : Закон України від 17.02.2011 р. № 3038-VI. Дата оновлення: 06.08.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3038-17> (дата звернення: 02.09.2022).

21. Деякі питання управління державними інвестиціями : Постанова Кабінету Міністрів України від від 22.07.2015 р. № 571. Дата оновлення: 01.01.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/571-2015-п> (дата звернення: 02.09.2022).

22. Питання прийняття в експлуатацію закінчених будівництвом об'єктів : Постанова Кабінету Міністрів України від від 13.04.2011 р. № 461. Дата оновлення: 12.07.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/461-2011-п> (дата звернення: 02.09.2022).

23. Про затвердження Загальних умов укладення та виконання договорів підряду в капітальному будівництві : Постанова Кабінету Міністрів України

від 01.08.2005 р. № 668. Дата оновлення: 24.03.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/668-2005-п> (дата звернення: 02.09.2022).

24. Про затвердження Порядку видачі будівельного паспорта забудови земельної ділянки : наказ Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України від 05.07.2011 р. № 103. Дата оновлення: 04.02.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0902-11> (дата звернення: 02.09.2022).

25. Про затвердження Порядку здійснення державного архітектурно-будівельного контролю : Постанова Кабінету Міністрів України від 23.05.2011 р. № 553. Дата оновлення: 03.07.2021. URL: <https://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/553-2011-п> (дата звернення: 02.09.2022).

26. Про затвердження Порядку планування, фінансування і контролю за виконанням та впровадженням науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт : наказ Міністерства економічних справ України від 07.11.2000 р. № 187. Дата оновлення: 05.08.2011. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0878-00> (дата звернення: 02.09.2022).

27. Про затвердження правил побутового обслуговування населення : Постанова Кабінету Міністрів України від 16.05.1994 р. № 313. Дата оновлення: 17.01.2014. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/313-94-п> (дата звернення: 02.09.2022).

Тема 12. Транспортні договори (Колісниченко)

Питання для обговорення

1. Загальні положення про перевезення.
2. Види перевезень. Перевезення залізничним, автомобільним, морським, річковим, повітряним транспортом. Змішані перевезення. Міжнародні перевезення.
3. Договір перевезення вантажу.
4. Договір перевезення пасажирів та багажу.
5. Договір чартеру (фрахтування).
6. Мультимодальні перевезення.
7. Договір транспортного експедирування.
8. Інші поіменовані транспортні договори (довгостроковий договір; договір перевезення транспортом загального користування; договір про технічне обслуговування і ремонт транспортного засобу; договір морського агентування; договір морського круїзу; договір лізингу судна; договір портового / міжпортового буксирування тощо).

Завдання

1. ТОВ «Норд» звернулося до суду з позовом до Петренка про стягнення збитків у сумі 300 тис. грн. Позовні вимоги обґрунтовано неналежним виконанням відповідачем своїх зобов'язань за договором про надання транспортно-експедиційних послуг в частині забезпечення схоронності вантажу під час його перевезення.

Петренко, заперечуючи проти позову, зазначав, що автомобіль разом із товаром було пошкоджено в результаті дорожньо-транспортної пригоди (ДТП), винуватцем якої була третя особа. Після ДТП товар був перевантажений в інший автомобіль та доставлений Товариству. Тож, усе, що залежало від експедитора та перевізника для збереження та транспортування вантажу, було виконано. І оскільки пошкодження вантажу відбулося внаслідок ДТП, винуватцем якого не є експедитор чи перевізник, а експедитор не брав на себе зобов'язання відповідати за дії сторонньої особи, винної у ДТП, вимоги позивача задоволенню не підлягають. Петренко посилався, зокрема, на постанову слідчого про закриття кримінального провадження, в якій зазначено, що водій перевізника не порушував Правил дорожнього руху та не міг уникнути зіткнення з іншим автомобілем.

Яке рішення має прийняти суд? Які підстави, умови та межі відповідальності перевізника?

2. АТ «Транс-Логітика» звернулося до суду з позовом до ТОВ «АгроТрейд» про стягнення заборгованості з оплати послуг перевезення в сумі 35 тис. грн. Позовні вимоги обґрунтовані тим, що на підставі договору перевезення АТ «Транс-Логітика» доставив ТОВ «АгроТрейд» борошно у мішках, однак ТОВ «АгроТрейд» оплатило лише 15 тис. грн. із належних перевізникові 50 тис. грн. ТОВ «АгроТрейд» заперечувало проти позову, посилаючись на те, що вантаж було прийнято із зауваженнями через пошкодження тари, що призвело до часткового псування вантажу, внаслідок чого оплата послуг перевізника була здійснена із врахуванням неналежної якості наданих послуг. АТ «Транс-Логітика» заперечуючи проти доводів відповідача, наголошувало, що пошкодження тари відбулося під час розвантаження товару, а на перевізника не було покладено обов'язків його розвантаження.

Яке рішення має прийняти суд? Як регулюються питання завантаження та вивантаження вантажу? Які права у замовника у разі доставлення вантажу у неналежній тарі, упаковці, або з порушенням правил маркування тощо?

3. ТОВ «Луганськ-Вугіль» (як відправник) за договором перевезення відвантажило на адресу ПАТ «Металургійний завод «Феросплав» 30 т. кам'яновугільного коксу. При видачі вантажу, який прибув на станцію призначення із запізненням на 10 діб, було виявлено недостачу в розмірі 5

400 кг, про що складено комерційний акт. ПАТ звернулося до суду з позовом, у якому просить стягнути із залізниці а) вартість 5 400 кг. кам'яновугільного коксу, б) 30 % провізної плати, а також частину провізної плати, пропорційну до втраченого вантажу, в) суму заробітної плати, яку ПАТ виплатило своїм працівникам за час вимушеного простою, викликаного простроченням поставки.

Заперечуючи проти позову, Залізниця вважає, що позов має бути залишено без розгляду, оскільки позивач не вжив заходів досудового врегулювання спору і можливість такого врегулювання не втрачена.

На яке питання розраховано це завдання? В чому особливість відповідальності перевізника? Яке рішення має ухвалити суд?

4. Климчук звернувся із позовом до ПАТ «Українська залізниця» про стягнення 1200,00 доларів США збитків та 10 тис. грн моральної шкоди на підставі порушення відповідачем зобов'язань за договором пасажирського перевезення. Климчук зауважував, що поїзд, у якому він їхав, прибув до пункту призначення із запізненням на дві години, через що він не встиг на літак до США, квиток на який коштував 1200,00 доларів США. Климчук вважав, що йому тим самим було завдано моральних страждань, розмір яких він оцінює в 10 тис. грн.

Укрзалізниця проти позову заперечувала, пояснюючи, що затримка в русі пасажирського потяга відбулась внаслідок технічної поломки рухомого складу, яка загрожувала життю та здоров'ю пасажирів. Так, згідно з протоколом оперативної наради, проведеної начальником локомотивного депо «Київ-Пасажирський» після отримання повідомлення від чергового по станції «Тривога-1», машиніст здійснив зупинку на ст. Комарівці для огляду екіпажної частини. При проведенні огляду виявлено: «обрив стяжного болта 2-ї ступені ресорного підвішування 4-го візка ліворуч через появу мікротріщини, на відстані 550 мм від торця гвинта». Машиніст доповів про несправність та замовив допоміжний локомотив, після чого під потяг було подано електровоз. Дії локомотивної бригади в нестандартній ситуації визнано вірними. До того ж позивачем заявлялась вимога не про стягнення штрафу, а про стягнення майнової та моральної шкоди. А такі вимоги не передбачені нормативними актами, що діють на Залізниці.

Яке рішення має прийняти суд? Яку відповідальність несе перевізник за затримку відправлення пасажирів та порушення строку доставки пасажирів до пункту призначення? Чи змінилось би рішення, якби відповідач затримав доставку пасажирів до пункту пересадки на Залізниці?

4. Білоус уклав договір фрахтування із ТОВ «Мерін-Блу», за яким останнє надало Білоусові за плату частину місткості на судні «Зірка» на один рейс для перевезення вантажу. Під час маршруту судно затонуло через

навігаційну помилку капітана. Білоус пред'явив вимогу до Товариства про відшкодування вартості втраченого вантажу. Товариство відмовило в задоволенні вимоги Білоуса і, у свою чергу, висунуло зустрічну вимогу щодо сплати за фрахт по день загибелі судна.

Як має бути вирішено спір між сторонами? Яку відповідальність несе фрахтівник за договором чартеру (фрахтування)?

Рекомендовані джерела:

1. Деркач Е., Павлюк С. Актуальні питання правового регулювання перевезення вантажів у прямому змішаному сполученні. *Підприємство, господарство і право*. 12/2017. Київ. С. 89-93;

2. Деркач Е.М. Тенденції розвитку саморегулювання господарської діяльності у сфері транспорту. *Юридичний науковий електронний журнал*: № 3/2022. С. 116-120.

3. Земскова О. Цивільно-правова відповідальність за договором перевезення небезпечних вантажів. *Підприємництво, госп-во і право*: наук.-практ. госп.-прав. журн. 2019. N 3. С. 21-25.

4. Корнєєв Ю. Транспортне право України : навч. посібник. Київ : Центр учбової літератури, 2019. 168 с.

5. Лукасевич-Крутник І. Одностороння відмова від договору перевезення як наслідок порушення договірних умов. *Підприємництво, госп-во і право* : наук.-практ. госп.-прав. журн. 2019. N 2. С. 30-35.

6. Міжнародні перевезення : теорія та практика : навч. посібник : у 2 кн. / А. С. Галкін, В. П. Левада, Ю. А. Давідіч, Н. В. Давідіч, К. Є. Вакуленко. Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. Харків: ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2018. 182 с.

7. Радчук О.П. Окремі питання правового регулювання міжнародних повітряних перевезень. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*, Серія ПРАВО. Випуск 53. Том 1. 2018. С. 116-120.

8. Скрипник В. Транспортні послуги в системі об'єктів цивільних прав. *Підприємництво, госп-во і право* : наук.-практ. госп.-прав. журн. 2020. N 5. С. 50-55.

9. Соловйов Б.О. Особливості цивільно-правової відповідальності залізничного перевізника за втрату вантажу. *Часопис Київського університету права*. 2019. N 2. С. 250-255.

10. Цивільний кодекс України: науково-практичний коментар: пояснення, тлумачення, рекомендації з використанням позицій вищих судових інстанцій України, науковців, фахівців. Т. 9, ч. III: Послуги. Перевезення. Транспортне експедирування. Зберігання / С. Є. Морозова, І. С. Лукасевич-Крутник та ін. ; за ред. І. В. Спасибо-Фатєєвої. Харків : ЕКУС, 2020. 456 с.

11. Чайка-Петегирич Л. Б. Мультимодальні та інтермодальні вантажоперевезення в системі міжнародної транспортної логістики. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство. Випуск 33. Частина 2. 2020. С. 114-117.

12. Яновицька А.В. Договір міжнародного перевезення вантажів автомобільним транспортом: монографія. Львів. Растр-7. 2019. 179 с.

Тема 14. Договори про надання фінансових послуг (Янишен)

Питання для обговорення

1. Поняття договору про надання фінансової послуги. Його місце в системі договірних прав.
2. Правова характеристика договору про надання фінансової послуги.
3. Форма договору про надання фінансової послуги.
4. Зміст договору про надання фінансової послуги.
5. Укладення договору про надання фінансової послуги.
6. Укладення договору про надання фінансової послуги шляхом приєднання.
7. Укладення договору про надання фінансової послуги формі електронного документа.
8. Виконання договору про надання фінансової послуги.
9. Зміна договору про надання фінансової послуги формі електронного документа.
9. Припинення дії договору про надання фінансових послуг.
10. Недійсність договору про надання фінансових послуг.

Завдання

1. У 2009 році між Банком «Надія» та Іванченко С.С. було укладено кредитний договір на суму 60000 доларів США, зі сплатою 14% річних, строком до 02.08.2028 року для придбання квартири.

Для забезпечення виконання взятих зобов'язань Іванченко С.С. передала квартиру в іпотеку банку, про що був укладений договір іпотеки, в якому було зазначено застереження про перехід права власності до Іпотекодержателя.

У зв'язку із невиконанням Іванченко С.С. зобов'язань, Банком у 2018 році було звернуто предмет іпотеки у свою власність, про що було повідомлено Іванченко С.С. та її дітей та надіслано вимогу щодо звільнення приміщення. Іванченко С.С. із дітьми не виселилася, і вказала, що відповідно до норм українського законодавства, їй одночасно повинні надати інше постійне

житло. Тим паче, вона частково власними коштами (33% вартості) оплатила цю квартиру. На останню вимогу Банк «Надія» вказав, що її кошти становлять мінімальну частину всієї суми, і що без кредитних коштів вона не мала б змоги придбати цю квартиру.

Чи відповідають доводи Іванченко С.С. чинному законодавству? Чи можливо оформити кредитний договір на нерухомість, однак частково сплатити з власних коштів? Якщо так, то яким чином вирішується питання щодо предмету іпотеки?

2. Сергієнко О.О. уклала договір банківського вкладу з Банком «Скріт» строком від 15.09.2020 до 15.09.2021., згідно із яким Сергієнко О.О. внесла депозитний вклад в сумі 150000 грн, що підтверджується розпорядженням банку на внесення коштів від 15.09.2020 та довідкою лише з підписом начальника відділення банку. Договором передбачено нарахування та сплату банком відсотків в розмірі 23% річних.

Крім цього, її чоловіком також було укладено аналогічний договір на суму 550000 грн в Банку «Скріт». 29.11.2020 чоловік помер. Відповідно до свідоцтва про право на спадщину за законом від 30.08.2021 Сергієнко О.О. є спадкоємицею на банківський вклад чоловіка у Банку «Скріт».

Звертаючись до банку з вимогою про повернення коштів із відсотками, Сергієнко О.О. отримала від банку відмову, оскільки Банк «Скріт» повідомив, що вказаний договір не був укладений і не обліковується. Крім цього, представник банку вказав, що розпорядження не є належним документом, який підтверджує внесення, а довідка підроблена, оскільки немає номеру рахунку.

Як необхідно вирішити спір? Чи спадкується депозитний вклад? Якими документами підтверджується внесення депозитного вкладу? Якщо договір не обліковується, то чи можна його визнати недійсним із підстав недотримання письмової форми?

3. Між ПрАТ «Лінія» (Страховик) та Коваленко О.О. було укладено договір добровільного страхування майна та тварин, відповідно до якого предметом страхування є майнові інтереси, які пов'язані з володінням, користуванням і розпорядженням майном, зокрема будівлі, на страхову суму - 25 000 грн. 27.04.2021 року стався страховий випадок - пожежа, внаслідок якої застрахована будівля була знищена, а Коваленко О.О. від отриманих травм померла.

Коваленко С.І., дочка, звернулась до ПрАТ «Лінія» для отримання страхового відшкодування. Однак Страховик відмовився виплачувати, оскільки може здійснити таке відшкодування лише на підставі свідоцтва про спадщину, оскільки саме лише відкриття спадкової справи не підтверджує майнового інтересу щодо застрахованого майна Коваленко С.І.

Державна нотаріальна контора вказала, що не може видати свідоцтво на спадщину на страхову суму у зв'язку з тим, що немає відомостей про належність померлій Коваленко О.О. страхової суми.

Як необхідно вирішити справу? Яким чином можна підтвердити майновий інтерес до застрахованого майна? Чи спадкуються страхові виплати?

Рекомендовані джерела

1. Про банки і банківську діяльність : Закон України від 07.12.2000 р. № 2121-III. Дата оновлення: 15.06.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14#Text> (дата звернення: 31.07.2022).
2. Про Національний банк України : Закон України від 20.05.1999 р. № 679-XIV. Дата оновлення: 15.06.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/679-14#Text> (дата звернення: 31.07.2022).
3. Про платіжні системи та переказ коштів в Україні : Закон України від 05.04.2001 р. № 2346-III. Дата оновлення: 13.02.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2346-14#Text> (дата звернення: 31.07.2022).
4. Про споживче кредитування : Закон України від 15.11.2016 р. № 1734-VIII. Дата оновлення: 17.03.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1734-19#Text> (дата звернення: 31.07.2022).
5. Про страхування : Закон України від 07.03.1996 № 85/96-ВР. Дата оновлення: 15.06.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/85/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 31.07.2022).
6. Про фінансовий лізинг : Закон України від 04.02.2021 р. № 1201-IX. Дата оновлення: 11.02.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1201-20#Text> (дата звернення: 31.07.2022).
7. Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг : Закон України від 12.07.2001 р. № 2664-III. Дата оновлення: 11.02.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2664-14#Text> (дата звернення: 31.07.2022).
8. Про фінансові послуги та фінансові компанії : Закон України від 14.12.2021 р. № 1953-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1953-20#Text> (дата звернення: 31.07.2022).
9. Про затвердження Положення про порядок здійснення банками України вкладних (депозитних) операцій : Постанова Національного банку України від 03.12.2003 р. № 516. Дата оновлення: 1.07.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1256-03#Text> (дата звернення: 31.07.2022).
10. Вергелюк Ю. Потенціал використання блокчейн технологій на фінансовому ринку. *Економіка та суспільство*. 2022. № 38. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-38-15> (дата звернення: 31.07.2022).

11. Ринки фінансових послуг: теорія, методи, інструменти та практика : навч. посіб. / за ред. С. Г. Шклярчук. Київ : ДП «Вид. дім «Персонал», 2018. 528 с.
12. Ринки фінансових послуг : підручник / Приказюк Н. В. та ін. ; за ред. Н. В. Приказюк. Київ : Ямчинський О. В., 2019. 756 с.
13. Цивільне право (частина особлива). Курс лекцій : навч. посіб. / за ред. І. Спасибо-Фатєєвої. Харків : ЕКУС, 2022. 640 с.
14. Янишен В. П. Закон України «Про споживче кредитування»: нові стандарти захисту прав позичальників. *Проблеми законності*. 2017. Вип. 139. С. 52 - 62.
15. Янишен В. П. Законодавче забезпечення відновлення кредитування. *Теорія і практика правознавства*. 2018. Вип. 2 (14). URL: <http://tlaw.nlu.edu.ua/article/view/149536/148935> (дата звернення: 31.07.2022).
16. Янишен В. П. Правові засади захисту прав споживачів фінансових послуг. *Теорія і практика правознавства* 2019. Вип. 2 (16). URL: <http://tlaw.nlu.edu.ua/article/view/186027> (дата звернення: 31.07.2022).

Теми для самостійної роботи

1. Фінансова послуга в системі об'єктів цивільного права.
2. Договір про надання фінансової послуги.
3. Особливості укладення договору про надання фінансової послуги у формі електронного документа.

Тема 14. Договори у сфері ІР (інтелектуальної власності)

(Задачі – не змінено, Чижик)

Питання для обговорення

1. Поняття та види договорів щодо розпоряджання майновими правами інтелектуальної власності.
2. Сторони договорів щодо розпоряджання майновими правами інтелектуальної власності.
3. Форма договорів щодо розпоряджання майновими правами інтелектуальної власності та їх державна реєстрація.
4. Поняття та види ліцензій на використання об'єкта права інтелектуальної власності.
5. Поняття, зміст та загальна характеристика ліцензійного договору. Типовий ліцензійний договір.
6. Поняття та загальна характеристика договору про передання виключних майнових прав інтелектуальної власності.

7. Випадки обов'язкової реєстрації договору про передання виключних майнових прав інтелектуальної власності.

8. Поняття та загальна характеристика договору про створення за замовленням і використання об'єкта права інтелектуальної власності.

Завдання

1. Автор літературного твору «Нічний вартовий» Яцененко звернувся до ТОВ «Видавництво “Мрія”» (далі – Видавництво) з метою видання своєї книги. Видавництво запропонувало проект видавничого договору, відповідно до якого воно отримує виключні права на видання твору протягом трьох років, за що сплачує автору гонорар у розмірі 10 тис. грн. З метою з'ясування правових наслідків укладення такого договору автор звернувся до юриста за консультацією. Юрист пояснив, що в цьому випадку йдеться про видачу виключної ліцензії за ліцензійним договором, а тому відповідно до ст. 1109 ЦК України у договорі має бути встановлено максимальний тираж твору, оскільки винагорода за використання твору визначається у вигляді фіксованої грошової суми. Коли Яцененко довів це до відома Видавництва, воно не погодилося з наведеними аргументами і відмовилося зазначити максимальний тираж твору в договорі. Свою позицію Видавництво обґрунтовувало тим, що пропонує укласти не ліцензійний, а видавничий договір, який у ЦК України не передбачений, а тому обмеження обсягу тиражування твору не є обов'язковим.

На яке питання розраховано це завдання? Проаналізуйте доводи сторін. Які наслідки укладення такого видавничого договору?

2. Пилипцов отримав свідоцтво на торговельну марку «Морозко» для класу товарів – морозиво. Оскільки він не був зареєстрований як суб'єкт підприємницької діяльності, то вирішив реалізувати своє право на торговельну марку шляхом видачі ліцензії зацікавленій особі. ТОВ «Рошен», займаючись виробництвом і реалізацією морозива, вирішило не гаяти часу на реєстрацію своєї торговельної марки і уклало ліцензійний договір з Пилипцовим.

Потім з'ясувалося, що позначення «Морозко» для морозива використовує також ПАТ «Бісквіт». Ліцензіат ТОВ «Рошен» звернулося з вимогою до ПАТ «Бісквіт» про припинення порушення своїх прав. Однак ПАТ «Бісквіт» повідомило, що воно і в подальшому буде використовувати дане позначення, а свою позицію аргументувало тим, що:

а) цей ліцензійний договір не є чинним для третіх осіб, оскільки він не зареєстрований в «Українському інституті інтелектуальної власності», у зв'язку з чим ніхто не знає про його існування;

б) ліцензійний договір не є укладеним, бо відсутня умова про те, що якість товарів, виготовлених за ліцензійним договором, не буде нижчою

якості товарів володільця свідоцтва і що останній здійснюватиме контроль за виконанням цієї умови;

в) оскільки в договорі не зазначено вид ліцензії, вона вважається невиключною, тому при використанні позначення іншими особами права невиключного ліцензіата не порушуються.

На яке питання розраховано це завдання? Проаналізуйте аргументи ПАТ «Бісквіт». Чи може ліцензіат ТОВ «Рошен» забороняти ПАТ «Бісквіт» використовувати торговельну марку «Морозко»?

3. АТ уклало з ТОВ договір про створення за замовленням і використання об'єкта права інтелектуальної власності. За договором ТОВ зобов'язалося розробити промисловий зразок «Етикетка для масла», усі майнові права на який будуть належати замовнику ПАТ. Після виконання договору ПАТ подало заявку до відповідних органів та отримало патент на промисловий зразок, після чого уклало спочатку ліцензійний договір, а потім договір про передання виключних майнових прав інтелектуальної власності на зазначений промисловий зразок.

Довідавшись про це, ТОВ вимагало сплатити половину отриманої винагороди, а у випадку відмови погрожувало визнати недійсними як реєстрацію промислового зразка, так і укладені договори. Свою позицію воно аргументувало тим, що питання передачі прав замовнику було вирішено ще до виникнення майнових прав на промисловий зразок, тобто створення самого об'єкта інтелектуальної власності, отже, зазначена умова є недійсною. У зв'язку з цим застосовується ст. 430 ЦК України, а тому ТОВ є співвласником майнових прав на промисловий зразок.

На яке питання розраховано це завдання? Кому належать майнові права інтелектуальної власності на створену етикетку? Чи могло ПАТ самостійно реєструвати промисловий зразок та розпоряджатися ним шляхом укладення зазначених договорів? Вирішіть спір.

4. ТОВ «Студія» подало позов до ПАТ «Фурса» (видавництво журналу «Почемучка») про відшкодування матеріальної і моральної шкоди за порушення авторських прав на фотографії, опубліковані в журналі «Почемучка» без дозволу позивача. На підтвердження своїх виключних прав на фотографії ТОВ «Студія» подало суду договір про передачу майнових прав інтелектуальної власності, укладений з фотографом Гайдаєм, а також свідоцтво про державну реєстрацію цього договору.

Відповідач з позовом не погодився і заявив про відсутність у позивача авторських прав на фотографії. Як з'ясувалося, спірні фотографії були виготовлені на виконання умов договору між ТОВ «Студія» і ТОВ «Колгейт» за замовленням якого позивач зобов'язувався зробити фотографії для подальшого їх використання в рекламній кампанії ТОВ «Колгейт». З метою реклами продукції вони і були розміщені в журналі «Почемучка». Тому

відповідач вважає, що виключні права на використання фотографій належать ТОВ «Колгейт».

На яке питання розраховано це завдання? Проаналізуйте аргументи сторін. Кому і які права інтелектуальної власності на фотографії належать? Як слід вирішити справу?

Теми для самостійної роботи

1. Договори застави майнових прав інтелектуальної власності.
2. Передача прав інтелектуальної власності до статутного капіталу господарських товариств.
3. Міжнародна охорона прав інтелектуальної власності.
4. Комп'ютерна програма як об'єкт авторського права. Директива 2009/24/ЄС про правову охорону комп'ютерних програм від 23 квітня 2009 р.
5. База даних як об'єкт авторського права і прав sui generis. Директива 96/9/ЄС про правову охорону баз даних від 11 березня 1996 р..

Рекомендована література

1. Про авторське право і суміжні права: Закон України від 23.12.1993 р. (у ред. Закону України від 11.07.2001 р.). URL : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/про_авторське_право_і_суміжні_права.
2. Про охорону прав на винаходи та корисні моделі : Закон України від 15.12.1993 р. № 3687-III в ред. Закону України від 05.12.2012 р.. URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3687-12>.
3. Про охорону прав на знаки для товарів та послуг: Закон України від 15.12.1993 р. URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3689-12>.
4. Про застосування судами норм законодавства у справах про захист авторського права і суміжних прав: постанова Пленуму Верховного Суду України від 04.06.2010 р. № 5 / Офіц. веб-сайт Верхов. Ради України. Законодавство України. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/v0005700-10>.
5. Про деякі питання практики вирішення спорів, пов'язаних із захистом прав інтелектуальної власності: постанова Пленуму Верховного Суду України від 17.10.2012 р. № 12 / Офіц. веб-сайт Верхов. Ради України. Законодавство України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0012600-12>.
6. Інструкція про подання, розгляд, публікацію та внесення до реєстру відомостей про передачу права власності на винахід (корисну модель) та видачу ліцензії на використання винаходу (корисної моделі), затверджена наказом Міністерства освіти і науки України від 16.07.2001 р. № 521. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0012600-12>.
7. Інструкція про порядок ознайомлення будь-якої особи з матеріалами заявки на об'єкт права інтелектуальної власності, затверджена наказом

Міністерства освіти і науки України від 22.04.2005 р. № 247. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0012600-12>.

8. Цивільне право: підручник : [у 2 т.] / В. І. Борисова, Л. М. Баранова, А. Г. Бірюкова та ін. ; за ред. В. І. Борисової, І. В. Спасибо-Фатєєвої, В. Л. Яроцького. 2-ге вид., переробл. та допов. Харків : Право, 2014. Т. 2, гл. 59 (автор – В. М. Крижна).

9. Цивільне право України. Частина друга: посіб. для підгот. доіспитів / В. І. Борисова, К. Ю. Іванова, Б. П. Карнаух, Ю. С. Ходико; за заг. ред. В. І. Борисової. Харків: Право, 2019. С. 197–204.

10. Харьковская цивилистическая школа: о договоре: монография / И. В. Спасибо-Фатеева, О. П. Печеный, В. И. Крат и др. ; под общ. ред. И. В. Спасибо-Фатеевой. Харьков : Право, 2017. 576 с.

11. Договірні форми розпорядження майновими правами на об'єкти авторського права: монографія / за наук. ред. Н. М. Мироненко; НДІ ІВ НАПрН України. Київ : Інтерсервіс, 2014. 248 с.

12. Договори по розпорядженню майновими правами на об'єкти патентного права. Т. 1: монографія / Г. О. Андрощук, Ю. Л. Борко, В. А. Васильєва та ін. ; за наук. ред. Н. М. Мироненко. Київ: НДІ ІВ НАПрН України, ТОВ «НВП Інтерсервіс», 2014. 279 с.

13. Посібник для суддів з інтелектуальної власності / І. М. Бенедисюк та ін. Київ: К.І.С., 2018. 424 с.